

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Saria Pettersson & Mirella Välimaa

VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLISEN SUHTEEN MERKITYS LAPSELLE

Alle 6-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksiä

Sosiaali- ja terveysala
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Saria Pettersson ja Mirella Välimaa
Opinnäytetyön nimi	Vanhemman ja lapsen välisen suhteen merkitys lapselle Alle 6-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksiä
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	63 + 3 liitettä
Ohjaaja	Merja Kaminen

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää alle 6-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksiä vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja sen merkityksestä lapselle sekä sitä, millaiseksi vanhemmat kokevat oman vanhempi-lapsisuhteensa tällä hetkellä. Tutkimuksen avulla halutaan tuoda esiin vanhempien käsityksiä siitä, mitä merkitystä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on lapsen myöhäisempään elämään ja mitä vaikutusta omien vanhempien kasvatuksessa käyttämällä arvoilla on ollut omien lasten kasvatukseen. Tutkimuksessa keskityttiin alle 6-vuotiaiden lasten vanhempiin, sillä kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta lapsen viittä ensimmäistä ikävuotta pidetään erityisen tärkeinä.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Tutkimukseen osallistui kahdeksan alle kuusi vuotiaan lapsen vanhempaa ja tutkimuksen aineisto purettiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Teorian alussa avataan kiintymyssuhdeteoriaa, jonka jälkeen käsitellään vanhempi-lapsisuhdetta ja vanhemman roolia. Vanhemman roolia avataan teoriaosuudessa esimerkiksi vanhemmuuden roolikartan avulla. Roolikartasta valittiin kaksi osa-aluetta, rakkauden antaja ja elämän opettaja, joita käytettiin tutkimuksen rajaamisessa.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että haastateltavat vanhemmat pitivät vanhemman ja lapsen välistä suhdetta todella tärkeänä. Vanhempien käsityksien mukaan vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on suuri merkitys lapselle sekä nykyhetkessä että lapsen tulevaisuudessa. Tutkimustuloksista voidaan nähdä, että vanhempien käsitykset vanhemmuuden roolista vastaavat vanhemmuuden roolikartasta valittuja osa-alueita, rakkauden antajaa ja elämän opettajaa, sekä niiden sisältöä. Tutkimuksen haastatteluissa kävi ilmi, miten haastateltavat vanhemmat todella pohtivat aidon läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkitystä vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa.

ABSTRACT

Author	Saria Pettersson and Mirella Välimaa
Title	The Meaning of a Parent-Child Relationship to a Child The Opinions of Parents of under Six-Year-Old Children
Year	2017
Language	Finnish
Pages	63 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Merja Kaminen

The purpose of this bachelor's thesis was to find out the opinions of parents with children under six years of age about the meaning of the parent-child relationship to a child and how parents feel about their own parent-child relationship at this moment. The aim of this research was to find out the parents' opinions about what meaning the parent-child relationship has for the child's life in the future and what kind of influence the upbringing-related values of the grandparents have on the raising of one's own children. This research focuses on under six-year-old children's parents because the first five years of childhood are thought to be important from the attachment theory's point of view.

The research is qualitative, and the material was collected with semi-structured individual interviews. Eight under six-year-old children's parents took part in this research and theory-based content analysis was used in the analysis of the material. The theoretical framework deals with the attachment theory, parent-child relationships and the role of a parent. The role of a parent is discussed in the theory part for example with the help of a parental role map. Two different sectors of parental role map are used in this research to outline it. These two sectors are named a love giver and a life teacher.

Based on this research it can be seen that the interviewed parents think that the parent-child relationship is extremely important. Based on the opinions of the parents the influence that parent-child relationship has on a child is enormous for the present moment but also in the future. The result of this research tells that the parents' conception of the role of a parent corresponds to the roles of the parents as presented in the parental role map – someone giving love to the child and teaching about life. Based on the interviews in this research it became clear that the interviewed parents truly thought about the meaning of being genuinely present and about the interaction in the parent-child relationship.

Keywords	Presence, interaction, attachment, parenting, values

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	KIINTYMYSSUHDE	10
	2.1 Lapsen minäkuvan kehittyminen	12
	2.2 Lapsen itsetunto	13
	2.3 Läsnäolon merkitys.....	13
	2.4 Vuorovaikutuksen merkitys.....	15
3	VANHEMPI-LAPSISUHDE	17
	3.1 Turvallisen suhteen merkitys	17
	3.2 Vanhemman rooli kasvatuksessa	18
	3.3 Arvot kasvatuksessa.....	19
	3.4 Haasteita vanhemmuudessa	20
	3.5 Vanhemmuuden roolikartta	21
	3.5.1 Rakkauden antaja	21
	3.5.2 Elämän opettaja.....	22
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	24
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
	5.1 Esioletus ja tutkimusongelmat	25
	5.2 Tutkimusmenetelmät	26
	5.3 Aineiston hankinta	27
	5.4 Aineiston analysointi	29
	5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	31
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	33
	6.1 Taustatiedot.....	33
	6.2 Vanhemman rooli	34
	6.3 Vanhemman ja lapsen välinen suhde.....	36
	6.4 Oma vanhempi-lapsisuhde.....	39

6.5	Suhdetta tukevat ja haittaavat asiat.....	40
6.6	Vuorovaikutuksen ja läsnäolon merkitys vanhempi-lapsisuhteessa.....	44
6.7	Käsityksiä suhteen merkityksestä lapsen myöhäisempään elämään	45
6.8	Vanhempien kasvatuksessa käyttämät arvot	47
6.9	Yhteiskunnan aiheuttama paine vanhemmuudelle	52
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	55
8	POHDINTA	58
	LÄHTEET.....	61

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Vanhempien kolme yleisintä käsitystä vanhemman roolista.	34
Kuvio 2. Vanhempi-lapsisuhdetta tukevia tekijöitä.	41
Kuvio 3. Vanhempi-lapsisuhdetta haittaavia tekijöitä.	43
Kuvio 4. Omien vanhempien tärkeinä pitämät arvot kasvatuksessa.	47
Kuvio 5. Vanhempien kasvatuksessa tärkeinä pitämiä arvoja.	50
Taulukko 1. Haastateltavien vanhempien ikäjaukauma.	33

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kyselylomake

LIITE 2. Haastattelukysymykset

LIITE 3. Vanhemmuuden roolikartta

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien käsityksiä vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja sen merkityksestä lapselle sekä sitä, millaiseksi vanhemmat kokevat oman vanhempi-lapsisuhteensa tällä hetkellä. Tutkimuksen avulla halutaan tuoda esiin vanhempien käsityksiä siitä, mitä merkitystä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on lapsen myöhemmään elämään sekä mitä vaikutusta omien vanhempien kasvatuksessa käyttämällä arvoilla on ollut omien lasten kasvatukseen. Tutkimuksen avulla haluttiin herättää vanhempia pohtimaan läsnäolon merkitystä ja kasvatuksessa käytettävien arvojen merkitystä lapselle. Tutkimuksessa haastateltiin alle 6-vuotiaiden lasten vanhempia, sillä lapsen viittä ensimmäistä ikävuotta pidetään tärkeinä kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta.

Tutkimuksen aihe valittiin sen ajankohtaisuuden ja tärkeyden vuoksi. Viime aikoina on käyty paljon keskustelua siitä, mikä rooli vanhemmilla on lasten kasvatuksessa. Erityisesti lapsen kannalta tärkeät asiat, kuten vanhemman aito läsnäolo ja vuorovaikutus sekä niiden kautta tapahtuvien hellyyden osoitusten ja lapsen kanssa kommunikoimisen merkitys tuntuu helposti unohtuvan nykypäivän kiireisen arjen keskellä. Vanhemman ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostumisella on suuri merkitys lapselle jo nykyhetkessä mutta myös lapsen tulevaisuudessa. Aihetta haluttiin tutkia alle 6-vuotiaiden lasten vanhempien näkökulmasta, sillä tutkimuksessa haluttiin tuoda esiin juuri pienten lasten vanhempien käsityksiä aiheesta kasvattajina sekä oman lapsensa asiantuntijoina. Tutkimuksen avulla haluttiin herättää vanhempia pohtimaan vanhemman tarjoaman aidon läsnäolon merkitystä lapselle ja sitä miten suuri merkitys arjessa tapahtuvilla pienilläkin asioilla on lapselle.

Tutkimusta rajattiin käyttämällä vanhemmuuden roolikartasta kahta eri osa-aluetta, rakkauden antajaa ja elämän opettajaa. Näiden osa-alueiden sisällön toteutumisen ajateltiin olevan erityisen tärkeää alle 6-vuotiaiden lasten kasvatuksessa ja siksi niiden koettiin sopivan hyvin juuri tähän tutkimukseen. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, vastaako vanhempien näkemys vanhemman roolista vanhemmuuden roo-

likartasta valittuja osa-alueita. Tutkimustuloksista käy ilmi, että vanhempien käsitykset vanhemmuuden roolista vastaavat vanhemmuuden roolikartasta valittujen osa-alueiden sisältöä.

Tutkimustulokset osoittavat, että vanhempien käsityksien mukaan, vanhemmat eivät opi tuntemaan omaa lastaan eivätkä pysty muodostamaan suhdetta lapseen ilman läsnäoloa ja vuorovaikutusta. Yhdessä olemisen ja läsnäolon avulla vanhemmat kokevat, että he oppivat tuntemaan oman lapsensa. Vanhempien käsityksen mukaan vanhemman ja lapsen välinen suhde muodostaa pohjan sekä lapsen itsetunolle, että muille myöhemmille suhteille. Turvallisen suhteen muodostumisen ja aikuisen esimerkin kautta lapsi omaksuu vanhemman kasvatuksessa käyttämiä arvoja ja toimintamalleja. Turvallisuus, rakkaus ja välittäminen näkyvät vanhempien mukaan vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa läsnäolona, vuorovaikutuksena sekä ajan antamisena. Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että vanhempien käsityksien mukaan vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on suuri merkitys lapsen tulevaisuudelle mutta myös myöhemmillä kokemuksilla ja lapsen omilla valinnoilla nähtiin olevan vaikutusta siihen, miten lapsi tulee pärjäämään elämässä. Haastatteluissa vanhemmat pohtivat omaa lapsuuttaan ja omilta vanhemmilta opittujen arvojen ja toimintamallien merkitystä sekä niiden vaikutusta omien lasten kasvatukseen. Omien vanhempien kasvatuksessa käyttämällä arvoilla nähtiin olevan vaikutusta omien lasten kasvatukseen. Osa arvoista ja toimintamalleista periytyi omien lasten kasvatukseen tiedostamatta, kun taas joitakin haluttiin tietoisesti säilyttää, muuttaa tai jättää pois.

2 KIINTYMYSSUHDE

Brittiläisen lastenpsykiatri Bowlbyn (1979) kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen kehitystä säätelevät turvallisuuden tarve sekä pyrkimys pysytellä lähellä hoivaavaa aikuista. Vauvalla ja pienellä lapsella on taipumus muodostaa voimakkaita tunne-siteitä häntä hoivaavaan henkilöön. Vauvalla ahdistuksen lähde on usein suurimmaksi osin eroon joutumisen pelkoa. Aikuisen läheisyys on vauvalle välttämätöntä ja varhaisilla kokemuksilla on lapselle kauaskantoisia vaikutuksia. Tahattomat erokokemukset lapselle voivat vaikuttaa ahdistuksena, depressiona ja stressinä, kun taas vanhemman vastatessa vauvan tarpeisiin ja poistaessa itkun syyn, vauva uskalltaa jatkossakin tuoda tunteensa vuorovaikutukseen. Jos vanhempi taas jättää vauvan selviämään yksin stressistään, oppii lapsi tukahduttamaan tunteensa. (Sinkkonen 2004.) Koska kiintymyssuhde syntyy erilaisista kokemuksista lapsen ollessa vuorovaikutuksessa hänelle läheisten ihmisten kanssa, kiintymyssuhde voi muodostua erilaiseksi äidin, isän tai sisarusten kanssa. Vauva ilmaisee haluavansa lähelle kiintymiskäyttäytymisellä kuten katseen, hymyn tai itkun avulla, jos hän kokee menettävänsä yhteyden läheiseen ihmiseen tai havaitsee vieraan kohteen. Lapsen kiintyessä häntä hoivaavaan aikuiseen, lapsi voi saada suhteesta turvaa, lohtua sekä hoivaa. (Silven & Kouvo 2010, 70–71.)

Vauvojen käyttäytyminen voi heijastaa kiintymyssuhteen laadun eroista. Jos vauva kokee, että läheinen ihminen on saatavilla ja läsnä sekä kiinnostunut hänestä, hänen on helpompi tutustua ympäristöönsä. Jos taas turvallisuuden tunne poistuu, lapsi voi alkaa tuntea ahdistusta sekä pelkoa ja yrittää hakea turvaa. (Silven & Kouvo 2010, 74.) Turvattomassa kiintymyssuhteessa lapsella voi olla oma korvaava käyttäytymismalli. Hän saattaa jättää tunneilmaisunsa näyttämättä, eikä hakeudu vanhemman luokse, sillä hän on oppinut, että tulee kuitenkin torjutuksi eikä vanhempi huomioi häntä. Lapsi voi toisaalta myös korostaa voimakkailla tunneilmaisuuilla kiintymyssuhdekäyttäytymistään, sillä hän tietää, ettei vanhemman reaktiosta voi tietää ennalta, mutta voimakkailla tunneilmaisuuilla saisi edes jonkinlaista vastakäikua vanhemmalta. (Mäntymaa & Puura 2011, 22.)

Vanhemman ja lapsen väliset kiintymysmallit voivat siis olla erilaisia. Esimerkkinä lapsi, joka tuntee olevansa turvassa ja luottaa häntä hoitavaan vanhempaan, koska vanhempi on läsnä ja saatavilla. Vanhemman auttaessa lasta pääsemään pelottavien asioiden yli lapsi pystyy turvallisuuden tunteensa ansiosta kohtaamaan maailman turvallisesti. Toisena esimerkkinä lapsi voi tuntea epävarmuutta, jos vanhempi ei ole läsnä eikä vastaa tämän tarpeisiin. Tästä johtuen lapsen voi olla vaikeaa kohdata maailmaa sekä uusia ja pelottavia tilanteita. Kolmantena esimerkkinä lapsi, joka ei saa tukea eikä vahvistusta ja joka työnnetään syrjään. Tämä lapsi voi kokea turvattomuutta, välttää avun pyytämistä ja odottaa että vanhemmat etääntyisivät hänestä. Lapsi yrittää pärjätä elämässään yksin, ilman toisten tukea. (Bowlby 2010, 149–150.) Kiintymysmalli joka on kerran syntynyt vanhemman ja lapsen välille jatkuu yleensä samanlaisena mutta voi jossain tapauksissa muuttua, johtuen vanhemman omasta käyttäytymisestä ja reagoimisesta lapsensa tarpeille. (Bowlby 2010, 152.)

Kiintymyssuhdeteoria osoittaa, että jos kiintymys lapselle emotionaalisesti tärkeimpiin ihmisiin häiriintyy pahasti se voi vahingoittaa lasta. Tämä ei tapahdu ainoastaan epävakaassa kodissa, vaan jo lapsen joutuminen eroon tärkeimmistä ihmisistä liian varhain tai liian pitkiksi ajoiksi voi aiheuttaa riskin. Fyysinen kontakti on lapselle hyvin tärkeää ja mitä enemmän läheisyyttä hän saa, sitä onnellisempi hän on. (Rusanen 2011, 17–18.) Turvallisesti kiintynyt lapsi on saanut elää johdonmukaisessa ympäristössä, jossa tunteita on voitu ilmaista ja jossa hoivaaja on vastannut niihin myötätuntoisesti. Pienestä pitäen turvallisesti kiintyneet lapset ovat usein tulevaisuudessakin empaattisia ja osaavat käyttää sekä tunteita, että järkeä ihmissuhteissaan. (Sinkkonen 2004.)

Lapsen elämässä viisi ensimmäistä ikävuotta ovat hyvin tärkeitä kiintymyssuhteen syntymisen kannalta. Lapsen minuuden kehitys, eli psykologinen kehitys tapahtuu lapselle läheisten ihmisten varassa ja kiintymyssuhteiden kautta. Turvallinen kiintymyssuhde edistää myös lapsen tunne-elämän tasapainoisuutta ja oppimiskykyä. Turvallisen kiintymyssuhteen kehittyminen vaatii vanhemman ja lapsen välistä kahdenkeskistä aikaa. (Rusanen 2011, 20.)

2.1 Lapsen minäkuvan kehittyminen

Syntymän jälkeen vauvan minäkuva kehittyy lapsen ja vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa. Kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana tapahtuu minän perustuksen kehittyminen. Tällöin lapsi omaa kokemuksen omasta minästä ja hän tulee tietoiseksi omasta kehostaan, kokee olevansa yksilö sekä fyysisesti erillinen ympäristöstään. Lapsen minäkuvan kehittymistä tukevat vanhemman läsnäolo, erilaiset ilmeet ja puhuminen, sekä lepertely lapselle. Seuraamalla omaa käytöstään ja sitä miten muut kohtelevat häntä, lapsi oppii asioita itsestään. Muita ihmisiä tarvitaan, jotta lapsen tunne-elämä sekä sosiaaliset kyvyt ja taidot tulla toimeen muiden kanssa kehittyisivät. Minän kehitys alkaa kielen kehityksenä. Kahden tai kolmen vuoden ikäisenä lapsi kokee psykologisen tietoisuuden minästä ja alkaa käyttää sanoja kuvatessaan itseään. Lapsi alkaa kolmivuotiaana myös puhua itsekseen ääneen. Tämä on lapselle itseensä tutustumisen vaihetta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 100–105.)

Kaksivuotiaan lapsen kasvatusta on enimmäkseen hoivaa ja perustarpeista huolehtimista, leikkiä ja yhdessäoloa. Kognitiivinen, sosiaalinen, emotionaalinen ja motorinen kasvu tapahtuu juuri näiden toimintojen kautta. (Rusanen 2011, 18.) Toisen ja neljän vuoden välillä lapsen minä rakentuu leikin avulla, jossa lapsi oppii mielikuvituksen ja todellisuuden eroja, samalla tutustuen itseensä ja ympärillä olevaan maailmaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 104–105.) Lapsen leikkiminen nähdään erityisen tärkeänä kehitysvaiheena, jonka avulla lapsi kehittää persoonallisuuttaan, tunne-elämäänsä, sosiaalisia taitoja ja älykkyyttä. Näiden vuosien aikana ja sen jälkeenkin lapsen kehitystapahtumassa hän löytää oman persoonallisuutensa ja itsensä. Tällöin on hyvä ruokkia lapsen oppimishalua ja auttaa häntä kehittämään mielikuvitustaan. Lapsen leikin puuttuminen voi myöhemmin näkyä eri tavoin persoonallisuudessa, kuten psyykkisten voimavarojen ja luovuuden puutteena. (Keltikangas-Järvinen 2010, 106–107.)

Viisivuotiaasta seitsemän vuotiaaseen lapsi kokee kuuluvansa siihen sosiaaliseen yhteisöön joka häntä ympäröi. Silloin perheen lisäksi muutkin ihmiset alkavat vaikuttaa lapsen minän kehitykseen. Tällöin lapsi ymmärtää sen, mitä ihmiset todella

tarkoittavat ja pystyy näkemään asioita muiden näkökulmasta, sekä ymmärtämään ympäristön odotuksia ja asettumaan erilaisiin rooleihin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 108.)

2.2 Lapsen itsetunto

Perusta hyvälle itsetunnolle luodaan jo vauvana, samalla tavoin kuin perusluottamus. Jotta vauva voi alkaa kehittää tunnetta omasta arvostaan ja tärkeydestään tulee hänen saada tarpeeksi hoivaa ensimmäisen ikävuotensa aikana. Vauva kokee itsensä juuri sellaiseksi kuin hän saa aikuisen toimimaan, ilmaistessaan tarvitsevansa jotain. Kun vauva itkee ja aikuinen vastaa hänen tarpeisiinsa sekä poistaa tämän pahanolontunteen, vauvaa hoidetaan hyvin. Näin vauva oppii luottamaan, että hänestä pidetään huolta ja alkaa tuntea itsensä tärkeäksi. Jos taas vauva jätetään yksin itkemään, hän alkaa tuntea, ettei hän ole tärkeä ja arvokas. Lasta ei voi helliä liikaa hänen ensimmäisen ikävuoden aikana. (Keltikangas-Järvinen 2010, 125–126.)

Vanhempi itse on lapselle peili, jonka avulla lapsi peilaa itseään. Hän näkee suoriutuksensa vanhempien reaktioista. Vanhempien ihailun lapsi liittää itseensä, omaksi ominaisuudekseen. Ihailu tekee lapsesta itsestään ihanan. Jo lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana voidaan nähdä alku lapsen itsetunnon kehitykselle. (Keltikangas-Järvinen 2010, 103.) Tieto siitä, että vanhempi rakastaa lasta sellaisena kuin hän on, hoitaa lapsen mieltä ja tukee lapsen identiteetin rakentumista (Ijäs 2009, 73–74.) Hyvä itsetunto perustuu sisäiseen itsearvostukseen. Silloin lapsi tuntee olevansa tärkeä ja että hänen elämänsä on ainutkertainen eikä hänen tarvitse osoittaa sitä muille erityisin onnistumisin. Häntä ei haittaa mitä muut ovat mieltä, koska oman elämän arvo ei ole riippuvainen muiden osoittamasta arvostuksesta. Hyvän itsetunnon avulla lapsi voi myös paremmin selviytyä elämässä kohtaamistaan pettymyksistä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18–22.)

2.3 Läsnäolon merkitys

Pienelle lapselle rakkaus merkitsee konkreettista läsnäoloa ja juuri yhdessäolon aika on rakkauden mittayksikkö lapselle. Lapsi tarvitsee läsnä olevaa vanhempaa sekä tunnetasolla mutta myös kokemuksilla siitä, että voi tuottaa vanhemmalle iloa.

(Kalland 2011, 288.) Sinkkosen (2008) mukaan, lapsi tarvitsee aikuisen huomiota ja hänen kykyään mukautua lapsen ikäkauden tarpeisiin. Herkkyys, sensitiivisyys sekä oikeanlainen vuorovaikutus lapsen viesteille on tärkeää. Äänenpainolla, eleillä ja katseilla on suuri merkitys myös vauvaiän jälkeen. Lapsi tarvitsee sekä rajoja että rakkautta, rutiineja ja säännönmukaisuutta. (Sinkkonen 2008, 269–270.)

Vanhempien läsnäolon laatu vaikuttaa merkittävästi myös lapsiin muodostuvan suhteen laatuun. Läsnä oleminen vaatii tietoista huomiokykyä ja halua olla aidosti läsnä. Vanhemman ollessa avoin toisten ihmisten seurassa, hän on aito eikä piilottele tai tuomitse omia tai lastensa tunteita. Avoimuus voi kuitenkin olla uutta, tuntematonta ja pelottavaa, jos on kasvanut ympäristössä, jossa omat tunteet on pitänyt piilottaa. Mitä enemmän vanhempi tiedostaa, miltä hänestä missäkin hetkessä tuntuu tuomitsematta itseään, sitä enemmän hän ilmentää aitoa läsnäoloa myös lastensa kanssa. Vanhemman esimerkin kautta lapset oppivat tuntemaan ja ilmentämään aitoa läsnäoloa. (Kabat-Zinn 2011, 201–202.) Rusanen (2011, 173) toteaa, että kun vanhempi viettää paljon aikaa lapsensa kanssa, hän oppii tuntemaan lapsensa ja huomaa pienetkin lapsessa tapahtuvat muutokset. Näin vanhemmasta tulee lapsensa paras asiantuntija. Ijäs (2009, 56) lisää, että lapsilta kysyttäessä vanhemmat saattavat yllättyä siitä, etteivät lapset toivo vanhemmiltaan tavaroita vaan kiireetöntä yhdessäoloa kotona.

Lapsi nauttii normaalista arjesta ja siitä että välillä saa vain olla. Juuri arjen rutiinit ja rytmit joita vanhempi luo lapselle, auttavat lasta voimaan hyvin. Lapsille voi olla vahingollista, jos vanhempi joutuu tuomaan työnsä kotiin ja vastaamaan työpuhe-
luihin. Vahinkoa lapsiperheille voi lisätä työnantajien joustamattomuus siinä, ettei sairaan lapsen kanssa pystytä jäämään kotiin. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 16–17.) Ympäristö ei aina salli lapsen kanssa läsnäoloa ja arjen kiireyttä saatetaan monesti lisätä esimerkiksi useilla erilaisilla harrastuksilla. Vanhemman tulee valita eri toimintojen välillä, ja pohtia, onko lapsella liikaa harrastuksia. Elämä tapahtuu aikuisen ollessa läsnä lapsen kanssa. Ei ole niin väliä mitä tehdään, vaan että osataan olla aidosti läsnä juuri siinä hetkessä. Kiireettömyys on taitolaji, jonka voi halutesaan oppia. (Hellsten 2001, 120–123.)

2.4 Vuorovaikutuksen merkitys

Vuorovaikutus on kaikkea olemista ja vastavuoroista kommunikaatiota kahden tai useamman ihmisen välillä. Se voi olla niin sanoja, puheita, eleitä, ilmeitä kuin katseitakin. Yksi tärkeimmistä kommunikaation muodoista on puhuminen mutta myös muut kommunikaation muodot ovat merkitseviä, sillä ne luovat puheessa käytetyille sanoille merkitystä. (Väestöliitto 2017.)

Vanhemman ja lapsen välisessä kommunikaatiossa kokemusten jakamisen myötä heidän kummankin sisäinen elämä syvenee, eheytyen minuudeksi ja omaksi itseksi. Vuorovaikutus voi olla sanatonta tai sanallista ja se on vastavuoroista. Hyvä kommunikaatio on erittäin tärkeää lapsen kehitykselle ja vanhempi pystyy parhaiten vaikuttamaan lapseensa, kun lapsi saa vaikuttaa häneen. (Hughes 2011, 23.) Lapsen ja vanhemman välinen kommunikaatio viestittää, että kumpikin on toisilleen tärkeä ja molemmat ovat kiinnostuneita toistensa kokemuksista sekä kuulumisista. Lapsi opettelee vastuunkantoa silloin, kun hänet ja hänen ajatuksensa sekä tunteensa huomioidaan. (Ijäs 2009, 52–53.)

Äidin sensitiivinen toiminta on tärkeä elementti vuorovaikutuksessa, jossa molemmat, vauva sekä äiti kokevat yhteenkuuluvuuden ja vastavuoroisuuden tunteita. Vauva kokee, että hänen olemassaolollaan on merkitystä, kun hänen tarpeisiinsa vastataan. Äidin sensitiivinen käyttäytyminen mahdollistaa vauvan kehittymisen taitavaksi sosiaalseksi toimijaksi vuorovaikutuksessa äidin kanssa. Tämä ilmenee äidin tyytyväisyytenä olla ja nauttia lapsensa seurasta ja vuorovaikutustilanteista. Äidin tulisi hymyillä lapselle ja kannustaa tätä rohkaisevasti. Äidillä tulisi olla kyky suhtautua myönteisesti lapsen toimintaan ja viesteihin, sekä osata suhtautua lapsen negatiiviseen käyttäytymiseen ymmärtäen ja loukkaantumatta silloinkin, kun lapsi on kiinnostunut eri virikkeistä kuin mitä vanhempi hänelle tarjoaa. (Kivijärvi 2003, 253.)

Äidin tulisi jaksaa tukea lasta hänen kiinnostuksen kohteissaan, sekä osata laittaa rajat itselleen ja vauvalle vuorovaikutustilanteissa. Vanhemman ei tulisi vaatia lasta osaamaan asioita, joihin ei vielä ole valmis, vaan mahdollistaa lapselle onnistumi-

sen ja oppimisen kokemuksia. Kun äiti oppii havainnoimaan lapsen viestejä tarkasti, hän pystyy paremmin ymmärtämään lapsensa toiveita ja tarpeita. Sitoutumisella ja sillä, onko äiti aidosti kiinnostunut lapsestaan, on paljon merkitystä. Kun vauva aistii, että äiti on olemassa juuri häntä varten, vanhemman ja lapsen välinen yhteys säilyy, vaikka äiti puuhailisi hetken omiaan. (Kivijärvi 2003, 253–254.) Lapsi aistii aidon ja epäaidon tunteen eron ja tekee siitä oman tulkinnan. Jos aikuinen on liian hiljainen ja totinen, ja hänen tunnekielensä on latteaa, lapsi voi kokea aikuisen kylmäksi tai jopa vihamieliseksi. Alle vuoden ikäinen lapsi voi jo stressaantua siitä, jos aikuinen ei osoita ilmeitä. Lapsi tarvitsee sosiaalista peilaamista ja vahvistusta omille kokemuksilleen aikuisen reaktion kautta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 93.)

Kun vanhempi on avoin lapsen tunneilmaisuille, hän on saatavilla ja herkästi reagoiva. Tällöin vanhempi pystyy tiedostamaan lapsen tunnetiloja ja reagoimaan niihin parhaalla mahdollisella tavalla. Hyväksyessä ja tunnistaessa lapsen emotion, vanhempi voi tukea lapsen emotionaalista kehitystä. Kun erilaiset tunteet hyväksytään, ja niitä tuetaan, lapsi sekä vanhempi, voivat molemmat tuntea suhteen vahvistumista sekä ymmärrystä ja avoimuutta toisiaan kohtaan. (Hughes 2011, 148–149.)

3 VANHEMPI-LAPSI-SUHDE

Vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on ratkaiseva merkitys kiintymykseen ja lapsen kehitykseen emotionaalisesti, sosiaalisesti ja kognitiivisesti. Vanhemman ja lapsen välinen suhde vaikuttaa myös lapsen kommunikatiiviseen, kuten myös neurologiseen ja fysiologiseen kehitykseen. (Hughes 2011, 19.) Mäkelä (2005) korostaa, että vanhempi-lapsisuhdetta tukee hoivaava kosketus, jonka avulla vauva tutustuu vanhempiinsa. Kosketusyhteyden avulla vauva voi rauhoittua ja kokea turvaa, sekä oppia oman kehon hallintaa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 98.)

3.1 Turvallisen suhteen merkitys

Hughes (2011) kuvaa turvallisuuden olevan kehittymisen lähtökohta. Lapsi tarvitsee tuota turvallisuuden tunnetta ja aikuisen läsnäoloa, sillä ilman fyysistä turvallisuutta lapsen on vaikeampaa selvitä elämässä. Turvallisuutta ei voi pitää itsestään selvänä, vaan sitä luodaan aina uudelleen lapsen kokiessa erilaisia vaaratilanteita. Lapsen kasvaessa, hän alkaa ottaa enemmän vastuuta omasta turvallisuudestaan. Turvallisuuden tunnetta pidetään yllä niin, että alle kouluikäistä lasta hoitaa yksi ja sama henkilö, johon lapsi on kiintynyt. Tämän henkilön poissa ollessa toinen kiintymyksen kohde sijaistaa häntä. Nämä kiintymyshahmot lapsen elämässä voivat ehkäistä lapsen ahdistusta ja vetäytymistä. Myös rutiinit ja järjestys ovat tärkeitä asioita, joiden avulla lapsen arkeen luodaan vakautta. (Hughes 2011, 31–33.) Turvallinen kiintymyssuhde vahvistaa lapsen emotionaalista säätelyä ja vahvistaa sekä sosiaalisia taitoja ikätovereihin, lapsen omanarvontunnetta, ongelmanratkaisutaitoja että empatiaa muita kohtaan. Turvallisella kiintymyssuhteella on vaikutusta lapsen kaikkiin kehityksen osa-alueisiin, ja jos siinä ei ilmene suurempia ongelmia sillä voi olla vaikutusta myös aikuisuuteen asti. (Hughes 2011, 20.)

Lastensuojelulaissa määritetään, että lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hoidosta ja hyvinvoinnista. Lapsi tarvitsee tasapainoisen ja monipuolisen kehityksen, erityissuojelua, sekä turvallisen kasvuympäristön. (L 13.4.2007/417.) On hyvä muistaa, että turvallisuus on yksi kodin perusarvoista ja siitä huolehtiminen on kodin perustehtävä. Lapset kaipaavat vanhemmalta sitä, että tämä puuttuu hänen tekemisiinsä, sillä vanhemman puuttuminen sisältää viestin, että lapsesta välitetään.

Vanhempien esimerkillä on suuri merkitys lapsen oppiessa sosiaalisia taitoja, kuten toisten huomioon ottamista. Vanhemman tulisi toimia lapselle esimerkkinä, eikä olla tätä kohtaan väkivaltainen tai sivuuttaa hänen tarpeitaan. (Ijäs 2009, 59, 63.) Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 21) muistuttaa vanhemman tärkeästä roolista oman lapsen elämässä. Hänen mukaan ”lapsi tarvitsee hellän ja rakastavan vanhemman läsnäoloa. Kaikella on aikansa, eikä kaikkea tarvitse saada yhtä aikaa.”

3.2 Vanhemman rooli kasvatuksessa

Kasvatus on lapsen ohjaamista, opastamista ja tukemista. Kasvatuksella tuetaan myös sitä, että lapsi saa kasvaa omaksi itsekseen ja samalla toisten kanssa toimeen tulevaksi sosiaalisesti yksilöksi. (Ijäs 2009, 49.) Kasvatuksella tarkoitetaan myös hoitamista, elättämistä, kehittämistä ja tapoihin totuttamista. Lapsi tarvitsee tätä kaikkea, sillä hän on keskenkasvuinen eikä hänellä ole samaa elämäkokemusta ja tietoa kuin vanhemmilla. Kasvatuksen kautta vanhempi välittää lapselleen sitä tietoutta, jonka hän itse kokee omien elämäkokemustensa kautta arvokkaiksi. Vanhemman tulisi toimia perheen johtajana, joka tietää mihin suuntaan lasta tulisi ohjata. Vanhemman rooli on tasapainoilua lapsen näkemysten kuuntelun sekä kunnioittamisen mutta myös kasvattamisen, ohjaamisen ja rajojen asettamisen välillä. (Kinnunen 2003, 23–24.)

Vanhemman tärkein tehtävä on rakastaa ja kannustaa lastaan (Hakala 2011, 119). Vanhempi valmistaa lapset maailmaan, eli antaa valmiudet selviytymiseen elämässä. Lapset ruokitaan ja vaetetetaan, huolehditaan perustarpeista, kuten riittävästä unesta. Vanhemmalla on vastuu lapsestaan ja hän tekee parhaansa ohjatessaan lastaan. (Sinkkonen 2008, 22–23.) Vanhempana oleminen on henkistä ja fyysistä läsnäoloa, sekä tiettyä jämäkkyyttä. Kuka asettaisi lapselle rajat, ellei vanhempi itse sitä tee. Vanhemmuus vaatii paljon aikaa, yhdessäoloa ja keskustelua lapsen kanssa, jotta voidaan rakentaa luottamusta, sekä vahvistaa vanhempi-lapsisuhdetta. (Hakala 2011, 22–23.) Sinkkosen (2017 a) mukaan Suomessa on yhä enemmän lapsia, joille ei ole asetettu rajoja. Tämä johtuu siitä, että vanhemmat kestävät huonosti lasten pettymystä ja kiukkua. Lapsi tarvitsee kuitenkin itseään vahvemmat vanhemmat ja jos vanhemmista ei ole johtajiksi, lapsi ottaa johtajuuden itselleen.

Daniel Paquette (2005) painottaa sitä, kuinka lapsi tarvitsee molempia vanhempiaan. Äiti ja isä täydentävät toisiaan eri tavoin. Äiti voi olla hoivaaja, kun taas isä leikkikaveri ja rajojen asettaja. Isä voi auttaa lasta myös aggressiivisuuden säätelyssä. Vanhempien selkeät roolit voivat auttaa lasta tasapainoisessa kehittämisessä suhteessa kanssaihmiisiin. (Rusanen 2011, 174.)

3.3 Arvot kasvatuksessa

Arvot kertovat mitä ihminen ja yhteisö pitää hyvänä ja tavoittelemisen arvoisena, eli arvokkaana tai arvostettavana. Arvot ovat toimintaa ohjaavia ja toiminnan taustalla olevia periaatteita sekä eräänlaisia ihanteita. Kasvatuksen arvoista puhuttaessa, arvot ovat tietty kokonaisuus, jossa puhutaan siitä, mihin kasvatuksella pyritään, mitä siinä pidetään hyvänä ja tavoittelemisen arvoisena sekä siitä mitkä periaatteet ohjaavat tai näkyvät kasvatuksen taustalla. (Ojanen 2010, 7–8.)

Arvoista etsitään niitä, joiden varassa olisi hyvä elää ja joita halutaan siirtää myös omille lapsille. Tärkeä osa lapsen kasvusta liittyy oikean ja väärän oppimiseen ja niiden arvojen sisäistäminen vaatii lapsen elämästä vuosia. Vanhemman tehtävänä on tarjota lapselle selkeitä sääntöjä sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyen, jotta lapsesta kasvaisi vastuullisesti ja eettisesti ajatteleva yksilö. Jos vanhemmat eivät tarjoa näitä sääntöjä lapselle, jää hän satunnaisten vaikutteiden varaan ja sitä kautta moraalisesti sekavaksi. (Ijäs 2009, 41–45.) Lapsi havainnoi ja kiinnostuu kasvuympäristössään olevista asioista ja ilmiöistä yksilöllisesti. Hän kiinnostuu kasvavassa määrin niistä kiinnostuksen kohteista joiden kanssa hän saa olla eniten kosketuksessa. Lapsen kasvuun vaikuttavat ratkaisevasti hänen kasvuympäristönsä sekä kasvattajapersoonansa, sillä lapsi ei kykene kehittymään rajattoman paljon erilaiseksi häntä ympäröivästä arvomaailmasta ja siinä elävistä ihmisistä, vaikka hänestä ei myöskään voi muokata näiden täydellistä peilikuvaa. (Solasaari 2010, 32–33.)

Vanhempien arvomaailmojen tulisi olla toistensa kaltaiset eikä niiden tulisi muuttua sen mukaan mikä lasta miellyttää tai mitä lapsi milläkin hetkellä vaatii. Tämä helpottaa perheen arkisia valintoja ja keskusteluja eivätkä vanhempien mahdolliset arvovirittävät herätä lapsissa hämmennystä. Hyvä perusta perheen yhteiselämälle ja kodin turvallisuudelle luodaan yhdessä rakennetun arvomaailman pohjalta. (Ijäs

2009, 47–48.) Ijäs (2009, 140) kiteyttää, että ”kodin arvot eivät ole juhlallisia periaatteita, vaan ne ohjaavat käytännön ratkaisuja arkisissa tilanteissa, joissa terveet rajat turvaavat hyvää elämää.”

Perhearvoista luovutaan usein helposti, jos ulkopuolisten tahojen ja ajan ilmapiirin annetaan määritellä sitä, miten perheen tulisi elää. Media käy yleensä kärkeästi niiden tahojen kimppuun, joiden arvot ovat perinteisiä tai eroavat yleisistä arvoista. Erilaisesta tiedotuksesta vastaavat nykypäivänä entisten aikojen kyläyhteisöjen sijaan sensaatiolehdet ja media. Tiedotuskenttä on siis merkittävästi suurempi kuin oma kotikylä- tai paikkakunta. (Ijäs 2009, 40.) Median ja sähköisten viestimien kanssa on opittava elämään, sillä ne ovat osa nykyajan elämää. Niistä tulevaa tiedon tulvaa on opittava säätelemään, ja säätelyn vastuun on pysyttävä vanhemmilla. Mediakasvatus olisi hyvä aloittaa lapsen kanssa pienin askelin. Esimerkiksi pienet lapset eivät jaksa katsella televisiota pitkään, vaikka aikuiset usein käyttävät televisio-ruutua apuna siinä, että lapset pysyisivät paikallaan. Vaikka lapsen ehdoilla eläminen ei aina olisikaan vanhemman näkökulmasta se helpoin vaihtoehto, se on kuitenkin lapsen ja tämän lapsuuden kunnioittamista. (Ijäs 2009, 66.)

3.4 Haasteita vanhemmuudessa

Sinkkosen (2017 b) mukaan on väärin ajatella, että lapsen kasvattaminen voisi sujua pelkästään positiivisissa merkeissä, sillä mikään tärkeä ihmissuhde ei voi sujua niin. Vanhempi ei ole huono kasvattaja, vaikka välillä hermostuisi tai turhautuisi. Lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa on tärkeintä, että lapsi huomaa, ettei vanhempi säiky hänen vihan tunteitaan. Vanhempi ei saa vajota uhmaikäisen lapsen tasolle.

Sinkkonen (2008, 18) toteaa, että vanhempia, joilla on pieniä lapsia täytyisi suojata liialta stressiltä, sillä heidän omistautumistaan tarvitaan vanhemmuudelle ja juuri perheelle. Nuoria vanhempia, äitejä ja isiä ei pitäisi stressata liikaa talouselämän tarpeiden tai ammatillisen uran takia. Rusanen (2011, 187) korostaa, että yhteiskunta ei valitettavasti arvosta kodin piirissä tehtävää työtä, vaikka vanhempien vastuulla on lasten hoitaminen, ruuanlaitto, lasten harrastusten tukeminen, pyykkien hoito, siivous ja monet muut kodin askareet. Kodin töitä ei voi laiminlyödä ja ne vaativat vanhemmilta aikaa. Ijäs (2009, 54) nostaa esiin sen, miten vanhempien

painiskellessa riittämättömyyden tai syyllisyyden tunteiden kanssa, heidän on vaikeaa omistautua täysin työlleen ja jos he taas omistautuvat täysin työlleen, on se aika pois lastensa parista. Vanhemman oman sydämen ollessa täynnä pettymyksiä, vihaa ja huolia, on hänen myös vaikeampi ymmärtää lapsen tunteita.

Haasteita vanhemmuudessa voi aiheuttaa myös esimerkiksi vauvan tai lapsen erityistarpeet, vanhempien vähäiset voimavarat tai perheen omat kiireet ja ongelmat. Vanhemmat voivat kokea, etteivät he saa tarpeeksi tukea yhteiskunnalta tai että se on kyvytön tukemaan perhettä. (Siltala 2003, 18.) Sinkkonen (2017 c) lohduttaa niitä perheitä, joiden haasteena on ollut ero. Perheen aikuisten lukumäärä ei ole lapsen kasvun kannalta kaikkein merkitsevin tekijä, vaikka yksinhuoltajavanhemmuuteen kuuluu sellaisia haasteita, joita ei kahden vanhemman perheissä ole. Kahden vanhemman perheessä vanhemmat voivat olla poissa henkisesti, vaikka perhe olisikin niin sanotusti ehjä.

Kuten lapsi tarvitsee kasvussaan yhteyttä muihin ihmisiin, myös vanhemmat tarvitsevat sosiaalista vuorovaikutusta ja tukea vanhemmuuteen. Sosiaalisen tuen avulla äiti voi jaksaa olla enemmän sensitiivinen. Tukiverkostolta vaaditaan herkkyyttä nähdä tuen tarve. Jos oma äiti tai lähisukulaiset eivät asu tarpeeksi lähellä, sosiaalisen tuen jakaminen voi tulla ystävien ja sukulaisten lisäksi terveydenhuollon kautta. (Kivijärvi 2003, 258.)

3.5 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikarttaa käytetään vanhemmuuden arvioinnin apuvälineenä (THL 2017). Vanhemmuuden roolikartta käsittää viisi vanhemmuuden tärkeää osa-aluetta, jotka ovat: rakkauden antaja, huoltaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja, sekä elämän opettaja. (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013.) Tässä tutkimuksessa käytetään vanhemmuuden roolikartasta kahta osa-aluetta: rakkauden antaja sekä elämän opettaja.

3.5.1 Rakkauden antaja

Jotta vanhempi voi toimia lapselleen rakkauden antajana, tulee hänen itse olla saanut rakkautta ja tukea. Omat lapsuuden kokemukset hyväksytyksi ja rakastetuksi

tulemisesta vaikuttavat omaan vanhemmuuteen kypsymiseen. Rakkauden antaminen lapselle voi kärsiä, jos vanhemmalla tai vanhemmilla ei ole ympärillään tarvittavaa tukiverkkoa vanhempien jaksamisen turvaamiseksi. Vanhempaa ei ole tarkoitettu selviämään yksin lapsen kanssa. Lapsi elää myös vanhempien välisestä suhteesta. Rakkaus ja vanhemman onnellisuus välittyvät myös lapselle. Vauvojen ja pienten lasten kanssa rakkauden välittämistä on kaikki se, miten lasta puhutellaan, katsotaan, kosketaan ja hoidetaan. Pienelle lapselle merkittävintä on siis se, kuinka häntä kohdellaan. (Rautiainen 2001, 17–18.)

Vanhemman rooli lapsen tunteiden hyväksyjänä sekä eri tilanteissa anteeksi pyytäjänä ja antajana toteutuu, kun vanhempi hyväksyy lapsen kokonaisena kaikkine tunteineen. Esimerkiksi lapsen raivotessa, vanhempi voi osoittaa rakkautta ja hyväksymistä fyysisen kosketuksen avulla, lasta sylissä pitäen. Lapsi oppii vanhemmilta tärkeitä ihmissuhdetaitoja, kuten omien voimakkaiden tunteiden kestämistä, omastaan jakamista, häviämistä ja anteeksi pyytämistä. Leikki-ikäisenä lapsi oppii asioita parhaiten asioiden säännönmukaisen toiston avulla mutta joissakin tilanteissa myös joustaminen on rakkauden osoitusta lapselle, eikä tee maailmasta liian mekaanista. Myös vanhemman oma jatkuva oppiminen on osa vanhemmuuden prosessia. (Rautiainen 2001, 24.)

3.5.2 Elämän opettaja

Vanhemmat toimivat arvojen välittäjinä jo lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana. Perheen arvot välittyvät lapselle siinä, miten häntä on hoidettu ja kohdeltu, ja miten hänen tunteitaan sekä kipujaan on huomioitu. Lapsi oppii itse arvostamaan itseään ja tarpeitaan, jos vanhempi ei ole laiminlyönyt tai nöyryyttänyt häntä. (Rautiainen 2001, 19.)

Vanhempi toimii myös mallin antajana. Vanhemman läsnäolo uusissa tilanteissa on tärkeää lapselle. Lapsi tutkii vanhemman käyttäytymistä eri tilanteissa ja reagoi vanhemman ilmeisiin ja siihen millä tavoin vanhempi kohtaa uuden ihmisen tai millä tavoin hän toimii uusissa tilanteissa. Vanhemman tehtävänä on luottaa lapseensa ja ymmärtää, että lapsi tekee asioita ollessaan valmis siihen. Ensin vanhempi

tekee kaiken lapsen puolesta ja lapsen kasvaessa he tekevät asioita yhdessä. Seuraavaksi vanhempi ihailee lapsen osaamista ja tekemistä, jolloin lapsi oppii myös itse nauttimaan omasta osaamisesta ja tekemisestään. (Rautiainen 2001, 19.)

4 AIKAISEMMA TUTKIMUKSET

Vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja suhteen merkitystä lapselle on tutkittu aiemmin. Paavolan (2006, 71) pro gradu -tutkielma käsitteli äidin sensitiivisyyden ja hoivapuheen merkitystä lapsen varhaisen kielen ja puheen kehitykseen. Mitä sensitiivisempi äiti oli lapsen tarpeille ja viesteille, sitä enemmän hän myös kommunikoi lapsensa kanssa.

Koivisto (2007) tutki väitöskirjassaan, kuinka olemalla läsnä aidosti aikuinen voi vahvistaa lapsen itsetuntoa. Haastattelujen perusteella lapset arvostivat nimenomaan välittämistä, aikuisen ystävällisyyttä ja huolenpitoa. Lapsille merkitsi paljon aikuisen antama yksilöllinen huomio ja aito lämminhenkinen yhdessäolo. Lapsille tärkeää oli juuri kiireettömyys ja arkiset toiminnot aikuisen kanssa.

Arvojen ja niiden toteutumisen merkitystä kasvatuksessa on tutkittu esimerkiksi Solasaaren väitöskirjassa. Solasaari (2003, 189) kirjoitti rakkauden ja arvojen merkityksestä lapsen persoonan kehityksessä. Väitöskirja käsitteli sitä, miten vanhemman tulisi arvojen ja käytännön avulla tukea ja mahdollistaa lapselle käytännön kokemuksia, jotka tukevat lapsen persoonan kasvua.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen, aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua ja aineiston analysoinnissa teoriaohjaavaa sisälönanalyysiä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien käsityksiä vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja sen merkityksestä lapselle sekä sitä, millaiseksi vanhemmat kokevat oman vanhempi-lapsisuhteensa tällä hetkellä.

5.1 Esioletus ja tutkimusongelmat

Esioletus tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa sitä, että tutkijalla ei ole selkeää oletusta tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksessa ei lähdetä testaamaan tiettyä teoriaa ja sen toimivuutta, vaan tutkimuksessa ollaan avoimia aineiston analyysissä nousevien tietojen suhteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 a.)

Tutkimusongelma määrittää mahdollisimman tarkasti ja rajatusti sen, mitä tutkimuksessa halutaan tutkia. Laadullisessa tutkimuksessa ei aina ole tarpeellista määritellä jotain tiettyä tai pikkutarkkaa tutkimusongelmaa vaan tärkeintä on asettaa yksiselitteinen ja selkeä, tutkimusta ohjaava ja rajaava tutkimusongelma, jonka avulla avataan tutkimuksen tarkoitus. Tutkimusongelma sisältää kysymyksen tai kysymysten muodossa tiedon siitä mitä tutkimuksen aiheesta halutaan tutkia ja selvittää. Laadullisissa tutkimuksissa tutkimusongelmat ovat yleensä mitä- ja miten-kysymyksiä, joiden avulla pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään tutkittavaa aihetta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 b.)

Tämän tutkimuksen esioletuksena on, että aidon läsnäolon ja vuorovaikutuksen puute vanhemman ja lapsen välillä vaikuttavat haitallisesti vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Tämänhetkisessä nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa myös vanhemmuus ja kasvatuksessa käytettävät arvot ovat muuttuvia. Esioletuksen perusteella vanhemmuuden roolikartasta (ks. Liite 3) valittiin kaksi osa-aluetta. Rakkauden antaja ja elämän opettaja olivat kaksi merkittävää osa-aluetta, joiden toteutumisen ajateltiin olevan erityisen tärkeää alle 6-vuotiaiden lasten kasvatuksessa. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, tukeeko vanhemmuuden roolikartan käsit-

teet vanhempien käsityksiä. Sanalla ”käsitys” tarkoitetaan ihmisen omaa henkilökohtaista mielipidettä, mielikuvaa, ajatusta, vaikutelmaa tai tietoa jostain asiasta (Suomisanakirja 2017).

Tutkimuksen päättökysymyksenä muodostui se, millainen käsitys vanhemmilla on vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja siitä, mitä se merkitsee lapselle. Alakysymyksenä muodostui millaiseksi vanhemmat kokevat oman vanhempi-lapsisuhteen tällä hetkellä, sekä millainen käsitys vanhemmilla on siitä, mitä merkitystä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on lapsen myöhäisempään elämään? Vaikutuksen näkymistä testattiin tässä tutkimuksessa arvoihin liittyvillä kysymyksillä, joiden tavoitteena oli saada esiin vanhempien käsityksiä siitä, onko omien vanhempien kasvatuksella ollut vaikutusta omien lasten kasvatukseen ja jos on, niin minkälaisia?

5.2 Tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Lähtökohtana on todellisen elämän ja tutkimuksen kohteen kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja jokaista tapausta käsitellään ainutlaatuisena. Myös tutkijan arvot muokkaavat sitä, miten tutkittuja ilmiöitä pyritään ymmärtämään. Tavoitteena on paljastaa tai löytää tosiasioita, ei jo olemassa olevia väittämiä. Tämän vuoksi tutkimuksen lähtökohtana on aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu, eikä hypoteesin tai teorian testaaminen. Tiedonkeruussa luotetaan enemmän tutkijan tekemiin havaintoihin ja keskusteluihin tutkittavien kanssa, kuin mittausvälineillä hankittaviin tietoihin. Aineiston hankinnassa suositaan laadullisten metodien, kuten haastattelujen käyttöä, jotta tutkittavien näkökulmat ja käsitykset tulisivat paremmin ilmi. Aineiston hankinnassa huomioidaan myös se, että jokainen ihminen tulkitsee asioita valitsemastaan näkökulmasta ja sillä ymmärryksellä, joka hänellä on sillä hetkellä. Näin ollen tutkittavasta aiheesta voidaan saada ainoastaan tiettyyn aikaan ja paikkaan rajoittuvia ehdollisia selityksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161–164.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, jonka avulla jokainen haastattelu huomioitiin ainutlaatuisena tapauksena ja näin haastateltavilta saatiin mahdollisimman kokonaisvaltaisia ja monipuolisia vastauksia haastattelukysymysten avulla selvitettäviin tutkimusongelmiin.

Tutkimuksen aineisto analysoitiin teoriaohjaavasti (ks. Aineiston analysointi 5.4). Teoriaohjaavassa analyysissä tutkittavan aiheen määrittelemisen käsitteenä on vapaata suhteessa siihen tietoon, joka tutkittavasta aiheesta jo tiedetään teorian perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2013, 98).

5.3 Aineiston hankinta

Haastattelu perustuu menetelmänä kielelliseen vuorovaikutukseen. Syvällisissä keskusteluissa saadaan usein selville asioita, joita ei välttämättä muilla tavoin tulisi esiin. Haastattelu on yksi käytetyimmistä tiedonhankinnan menetelmistä silloin kun halutaan kuulla ihmisten mielipiteitä, kerätä tietoa ja käsityksiä sekä ymmärtää miksi ja miten ihmiset arvottavat erinäisiä tapahtumia. Parhaimmillaan haastattelu on metodi jossa molemmat osapuolet kokevat olonsa miellyttäväksi ja osaavat odottaa, mitä on luvassa. Käsitysten, arvojen ja uskomusten tutkiminen on usein ongelmallista ja siksi on tärkeää, että haastattelun soveltuvuutta tutkimustarkoituksiin testataan käytännössä. Haastattelu on aina konteksti- ja tilannesidonnaista, jolloin tuloksiin sisältyy aina haastateltavan sekä haastattelijan tulkintaa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11–12.)

Haastattelu-menetelmällä saadaan kokonaisvaltaisempia vastauksia olemalla suorassa vuorovaikutuksessa haastateltaviin. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmänä joustava, jolloin aineiston keruuta voidaan muuttaa tai täsmentää tilanteen edellyttämällä tavalla, sekä haastateltavasta riippuen. Haastattelutilanteessa läpikäytävien asioiden järjestystä voi säädellä ja vastauksia tulkita paremmin, kuin esimerkiksi sähköpostitse lähetettävällä kyselylomakkeella. (Hirsjärvi, ym. 2015, 204–205.)

Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu tarkoittaa lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuotoa. Vaikka teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua, se on puolistrukturoitu siksi,

että yksi aspekti, haastattelun aihepiirit eli teema-alueet, ovat kaikille haastateltaville samat. Teemahaastattelussa keskitytään näihin tiettyihin, valittuihin teemoihin ja niistä keskustelemiseen. Sen avulla voidaan tutkia niin yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia että tunteitakin. Teemahaastattelu ei sido haastattelua kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se määritä haastattelukertojen määrää tai sitä miten syvällisesti valittua aihetta käsitellään. Teemahaastattelu kertoo mikä haastattelussa on tärkeintä ja yksityiskohtaisten kysymysten sijaan se etenee keskeisten teemojen mukaisesti. Sen avulla voidaan ottaa huomioon ihmisten yksilölliset tulkinat asioista ja että heidän asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Kohdejoukolla tarkoitetaan tiettyä perusjoukkoa edustavaa otosta, johon kuuluvilta henkilöiltä kerätään tutkimuksessa tutkittavan aiheen otos. Kohdejoukko määritellään jo tutkimussuunnitelmassa, jossa määritellään mitä aiotaan tutkia ja keneltä tieto hankitaan. Haastattelukysymykset pyritään esittämään kohdejoukolle mahdollisimman samalla tavalla, jotta niiden avulla kerätty aineisto saataisiin vertailukelpoiseen muotoon. Vertailukelpoisesta aineistosta voidaan etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia yksilöiden välillä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58.)

Tässä tutkimuksessa aineisto hankittiin puolistrukturoidulla haastattelulla ja tutkimukseen osallistui yhteensä kahdeksan alle 6-vuotiaiden lasten vanhempaa. Kaksi erillistä tutkimuslupaa anottiin Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen johtajalta sekä yksityisen päiväkodin Lyhdyn johtajalta keväällä 2017. Tämän jälkeen oltiin yhteydessä päiväkodin työntekijöihin ja heidän kauttaan lasten vanhempiin.

Tutkimuksen kohdejoukoksi valittiin tarkoituksenmukaisesti alle 6-vuotiaiden lasten vanhempia, sillä tutkimuksessa keskityttiin varhaiseen vuorovaikutukseen ja vanhempi-lapsisuhteeseen sekä niiden merkitykseen lapsen elämässä. Päiväkoteihin vietiin kyselylomakkeet (ks. Liite 1), joiden avulla selvitettiin vanhempien kiinnostusta osallistua haastatteluun. Koska kiinnostuneita vanhempia oli kyselylomakkeiden jakamisen jälkeen vain neljä tavoitellun kahdeksan sijaan, otettiin toisen päiväkodin vanhempiin yhteyttä vielä henkilökohtaisesti puhelimen välityksellä. Vanhempien yhteystiedot saatiin sovitusti päiväkodin henkilökunnalta.

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin yksilöhaastattelu. Sen avulla haluttiin varmistaa vastausten laatu ja se, että haastateltavat saivat vastata kysymyksiin yksityisesti ja anonyymisti, sillä haastattelukysymykset käsittelivät henkilökohtaisia ja arkaluontoisiakin asioita. Haastattelemalla parannettiin haastattelijoiden oikeaa tulkintaa vastauksista ja mahdollistettiin vastauksia tarkentavien kysymysten esittäminen haastattelujen aikana. Yhtä haastattelua lukuun ottamatta, molemmat haastattelijat olivat paikalla kaikissa haastatteluissa. Yhdessä haastattelussa haastattelijoista oli paikalla vain toinen.

Haastatteluun osallistuneille vanhemmille annettiin mahdollisuus tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen joko tulostettuna paperiversiona tai sähköpostin välityksellä. Tällä tavoin haastattelutilanteisiin saatiin luotua mahdollisimman luottavainen ja rento vuorovaikutuksen ilmapiiri, sillä kysymykset sisälsivät henkilökohtaisia ja syvällisiä kysymyksiä. Haastattelukysymyksiin ennakoon tutustuminen vaikutti positiivisesti myös vastausten laatuun.

Haastattelut järjestettiin molemmissa päiväkodeissa niitä varten varatussa erillisessä ja rauhallisessa tilassa, jolloin välttyttiin ylimääräisiltä häiriötekijöiltä. Osa haastatteluista järjestettiin haastateltavan luona. Haastattelujen ajankohdat ja paikat sovittiin yhdessä haastateltavien vanhempien kanssa. Kaikki kahdeksan haastattelua saatiin sovittua ja toteutettua kahden viikon aikana ja jokaiselle haastattelulle varattiin kerrallaan noin tunti aikaa. Haastattelukysymykset testattiin ennen virallisia haastatteluja haastattelemalla vanhempaa, joka ei osallistunut tutkimukseen. Tällä tavoin saatiin harjoiteltua haastattelutilannetta sekä haastattelukysymysten toimivuutta.

5.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sen avulla voidaan tehdä erilaisia tutkimuksia ja sitä voidaan pitää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin liitettävänä väljänä teoreettisena kehyksenä. Useimmat eri nimillä mainittavat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat periaatteessa jollain tapaa sisällönanalyysiin, jos sisällön ana-

lyysillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia väljänä teoreettisena kehyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91.) Sisällönanalyysillä voidaan tarkoittaa tekstianalyysia, jossa tekstistä etsitään eri merkityksiä ja jossa tutkimuksellisia ideoita voidaan soveltaa joustavasti. Sisällönanalyysilla toteutetuissa tutkimuksissa tutkija tarkastelee tutkittavaa aihetta ikään kuin ulkopuolelta ja totuus muodostuu siitä, miltä tutkimuksesta saatu kokonaisnäkö ja tutkittavat näyttävät suhteessa tutkittavaan aiheeseen. On oleellista huomata, että kyse on todellisuuden tajuamisesta inhimillisenä ajattelutapana, eikä totuuden kysymyksestä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 104.)

Aineiston litteroinnilla tarkoitetaan kerätyn ja tallennetun aineiston tarkoituksenmukaista puhtaaksi kirjoittamista. Aineiston litteroinnista ei ole yksiselitteistä ohjetta ja litterointi voidaan tehdä koko aineistosta tai valikoiden tutkittavan aiheen mukaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2015, 222.) Litteroinnin avulla jäsenetään sitä mitä tutkijan mielestä kerätyssä aineistossa käsitellään (Tuomi & Sarajärvi 2013, 92). Erilaisiin teemoihin kuuluvien ilmaisujen lukumääriä voidaan käyttää laadullisen analyysin tukena. Ilmaisujen laskeminen estää analyysin jäämistä tutkijan oman tulkinnan varaan. Tutkijan olisi tärkeää tehdä joitain laskelmia analysoitavasta aineistosta, ainakin itseään varten, vaikkei laskelmia näkyisikään varsinaisessa raportoinnissa. Kvantifiointi voidaan koota taulukoiksi ja siitä nähtäviä keskeisimpiä ilmaisuja voidaan käyttää kuvaamaan aineiston piirteitä. Taulukkoa tehtäessä tutkijan on tärkeää muistaa, mikä taulukon teon tarkoitus on ja mikä merkitys sen tekemisellä on analyysin kannalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 c.)

Haastattelujen avulla kerätty ja äänitetty aineisto analysoitiin litteroinnin eli koodaamisen avulla. Aineistoa läpi käydessä keskityttiin tutkimusongelmiin vastaaviin kysymyksiin, jolloin aineistosta erotettiin aiheen ulkopuolelle jäävät vastaukset ja merkittiin asiat, jotka vastasivat tutkimusongelmien kautta muodostettuihin tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksessa käytettiin teoriaohjaavaa analyysiä, jossa on teoreettisia kytkeitä, mutta ne eivät perustu suoraan teoriaan vaan aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysiä. Aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaavaa vaan enemmänkin uusia ajatuksia avaavaa. Teoriaohjaavasta analyysistä puhuttaessa on usein kyse abduktiivisesta päättelystä, jolloin tutkija pyrkii analysointiprosessissa yhdistämään toisiinsa aineistosta ilmenevät asiat sekä valmiit mallit. Näin tuloksena voi syntyä täysin uutta tietoa. Teoriaohjaava analyysi voidaan asettaa myös induktiivisen päättelyn alaluokaksi, jolloin analyysi perustuu induktiiviseen päättelyyn, jossa teoria ohjaa lopputulosta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 96–97.) Aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti ja lopuksi tehtyä analyysiä pohdittiin Vanhemmuuden roolikartasta valittujen pääteemojen näkökulmasta. Valitut osa-alueet olivat rakkauden antaja ja elämän opettaja.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta tutkimustulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat silti. Tästä johtuen tutkimuksen luotettavuutta tulisi arvioida erilaisten mittaus- ja tutkimustapojen avulla. (Hirsjärvi ym. 2015, 231.) Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsiteltäessä käytetään yleensä kahta eri käsitettä, validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti kertoo, onko tutkimuksessa tutkittu sitä mitä on luvattu, kun taas reliabiliteetilla kuvataan tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136.)

Tutkimuksen toteuttamisen tarkka avaaminen parantaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen kaikki vaiheet tulisi avata mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Esimerkiksi haastattelututkimuksessa pitäisi kuvata tarkasti paikka, joissa aineisto kerättiin sekä haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset virhearviot ja tutkijan oma kokemus tilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2015, 232.)

Haastattelemalla kerätyn aineiston luotettavuuteen vaikuttaa sen laatu. Haastatteluaineistoa ei voida pitää luotettavana, jos vain osaa haastateltavista on haastateltu, jos tallenteiden kuuluvuus on huono tai jos litteroinnin luokittelu on sattumanvaraista. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185.) Tutkijan on kyettävä dokumentoimaan se, miten hän on päätenyt tulkitsemaan tutkittavien vastauksia juuri niin kuin hän on

tehnyt. Kvalitatiivisesti analysoitaessa reliabiliteetti koskee enemmän sitä, kuinka luotettava tutkijan aineistosta tekemä analyysi on. On tärkeää, että tulokset heijastavat eniten tutkittavien ajatusmaailmaa, ottaen huomioon, että haastattelujen tulos on aina haastattelijan ja haastateltavan yhteistoiminnan tulosta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 189.)

Hyvässä tutkimuksessa tutkijan on tiedettävä mitä tekee ja olla eettisesti sitoutunut siihen. Tutkimus on eettinen, kun se on luotettava ja laadukas. Tutkijan on varmistettava tutkimusasetelman sopivuus, tutkimussuunnitelman, sekä raportoinnin laadullinen ja hyvä työ. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127.) Reynoldsin (1987) mukaan tutkijan tulee selvittää tutkimukseen kuuluvat menetelmät, tavoitteet sekä riskit tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä ymmärrettävästi. Osallistuminen tutkimukseen tulee olla täysin vapaaehtoista ja tutkittavan tulee olla selvillä siitä, mitä se sisältää. Tutkimustietoja ei luovuteta ulkopuolisille ja niiden on oltava täysin luottamuksellisia. Osallistujien nimiä ei julkaista, ellei siihen ole saatu lupaa. Tutkijan tulee noudattaa luvattuja sopimuksia, sekä olla rehellinen ja vastuuntuntoinen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 131.)

Tässä tutkimuksessa haastateltaville vanhemmille kerrottiin etukäteen haastattelusta ja heille annettiin mahdollisuus tutustua tutkimuskysymyksiin ennen haastattelua. Heitä informoitiin ennen haastattelun aloittamista haastattelun nauhoituksesta ja kerrottiin, että äänitettyä aineistoa käsitellään luottamuksellisesti eikä sitä käytetä muuhun kuin opinnäytetyötä varten tehtävään tutkimukseen. Tutkimustietoja, kuten haastateltavien vanhempien nimiä, ei luovutettu eikä julkaistu missään vaiheessa ulkopuolisille. Haastateltavista ei heidän anonyymiuden säilyttämisen vuoksi käytetty oikeita nimiä vaan heihin viitataan tutkimuksessa *haastateltavina* tai *vanhempina*. Aineistoa analysoitaessa litteroinnin tukena käytettiin kvantifiointia, jonka avulla varmistettiin, ettei tutkimustuloksista välity tutkijoiden omia mielipiteitä vaan haastateltavien käsitykset ja näkemykset tutkittavasta aiheesta. Kvantifioinnin avulla aineistosta kerättiin haastateltavien käyttämät erilaiset ilmaisut. Tämän jälkeen ilmaisuista koottiin taulukko, josta nähtiin käytettyjen ilmaisujen määrä, jonka jälkeen niistä pystyttiin erottamaan yleisimmät ja poikkeavat ilmaisut.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselylomakkeita (ks. Liite 1) jaettiin kahteen vaasalaiseen päiväkotiin alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmille. Lomakkeita jaettiin yhteensä 40 jonka jälkeen haastattelusta kiinnostuneita vanhempia oli neljä. Osaan vanhemmista otettiin yhteyttä vielä henkilökohtaisesti ja lopulta haastatteluihin osallistui yhteensä kahdeksan vanhempaa. Anonyymiyden takaamiseksi haastateltaviin vanhempiin viitataan yhteisellä nimityksellä *vanhemmat*. Haastateltaville vanhemmille annettiin mahdollisuus tutustua kysymyksiin etukäteen ja jokaista vanhempaa haastateltiin yksitellen. Haastattelut kestivät lyhyimmillään 20 minuuttia ja pisimmillään 50 minuuttia.

6.1 Taustatiedot

Haastattelukysymykset 1-3 käsittelivät haastateltavien vanhempien taustatietoja. Haastattelun taustatietoina kysyttiin haastateltavan sukupuolta, ikää, kuinka monta lasta on perheessä ja minkä ikäisiä he ovat. Näiden taustatietojen avulla oli tarkoitus selvittää näkyisikö vastauksissa selkeitä eroavaisuuksia esimerkiksi vanhemman sukupuolen tai iän perusteella. Haastattelukysymyksiä suunniteltaessa pohdittiin lasten määrän ja iän vaikutusta siihen, millaiseksi vanhemmat kokivat roolinsa vanhempana.

Taulukosta 1 on nähtävissä haastateltavien sukupuoli- ja ikäjakauma. Haastatteluun osallistui yhteensä 8 alle 6-vuotiaan lapsen vanhempaa, joista 6 oli naisia ja 2 miestä. Suurin osa vastanneista oli naisia. Haastateltavien ikä vaihteli 29–37-vuotiaista yli 40-vuotiaisiin. Suurin osa haastateltavista oli 30–40-vuotiaita.

Taulukko 1. Haastateltavien vanhempien ikäjakauma.

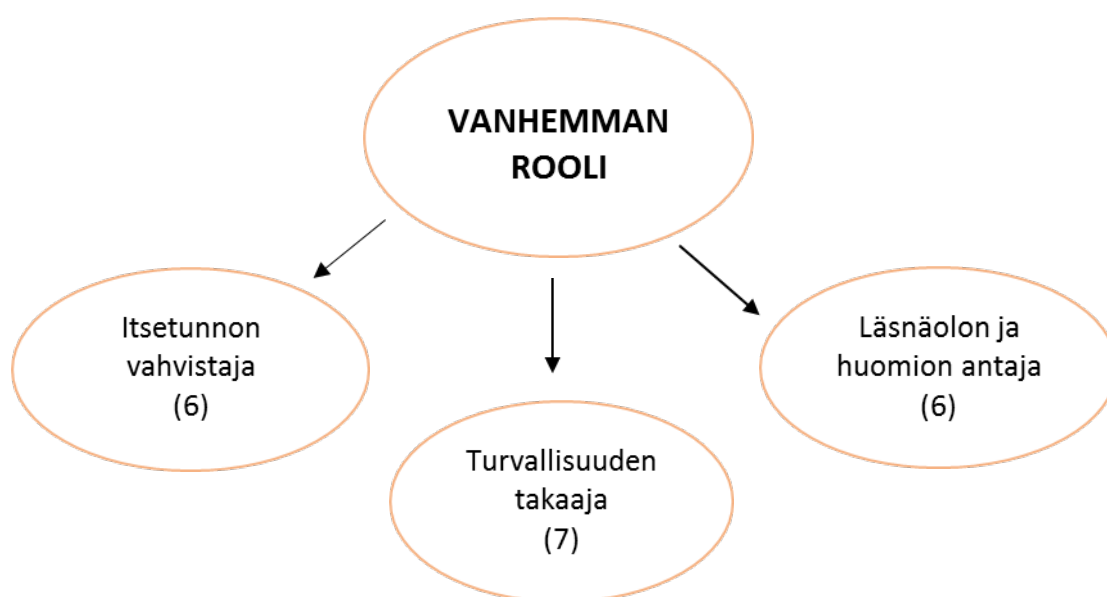
Haastateltavien vanhempien ikäjakauma				
Ikä:	25-35 v.	35-45 v.	45-55 v.	Yhteensä
Nainen	4	2	0	6
Mies	0	1	1	2
Yhteensä:	4	3	1	8

Haastatteluihin osallistuneista vanhemmista puolella oli perheessä yksi lapsi ja toisilla lapsia oli kahdesta neljään. Suurin osa lapsista oli 1-6-vuotiaita. Jokaisessa perheessä oli vähintään yksi alle 6-vuotias lapsi.

6.2 Vanhemman rooli

Kysymyksessä 4 vanhempia pyydettiin kuvailemaan vanhemman roolia yleisesti sekä sitä mikä heille itselleen on tärkeää vanhempana olemisessa. Näiden kysymysten avulla haluttiin selvittää vanhempien käsityksiä vanhemman roolista.

Suurin osa vanhemmista kuvasi vanhemman roolia yleisesti lapsen turvallisuuden takaajana ja läsnäolon sekä huomion antajana. Puolet vanhemmista kuvasi roolia lapsen itsetunnon vahvistajana (ks. Kuvio 1).

Kuvio 1. Vanhempien kolme yleisintä käsitystä vanhemman roolista.

Vanhemmat toivat esille erilaisia muotoja lapsen turvallisuuden takaamisesta, kuten esimerkiksi turvallisen kasvuympäristön ja taloudellisen turvan takaamisen.

”Jo odotusaikana ja sitten tietysti syntymän jälkeen... mikä se vanhemman tehtävä on niin se tietysti luo turvallisen kasvuympäristön ja pienestä pitäen kasvattaa sen lapsen itsetuntoa.”

”Elintärkeimmät roolit on ruoka ja turvallinen olo, vaatetus, mut sitten ne oheisasiat, kasvatus, totta kai vanhempi kasvattaa arvokkaasti lasta tähän maailmaan.”

”Se, että (lapsi) kokee olonsa turvalliseksi, niin se on se kaikista tärkein asia.”

”Perusturvallisuuden tunne jota lapsi kantaa mukana koko elämän... se tunne, että pärjää itse myös...”

”Vanhempi kasvattaa mun mielestä lapset yhteiskuntakelpoiseks. Se on se vanhemman tärkein rooli.”

Itsetuntoon liittyen eräs vanhempi mainitsi, että lapsen itsetuntoa voidaan kasvattaa myös tuottamalla pettymyksiä terveellä tavalla. Pettymykset voivat kodin ulkopuolella tuntua suurilta, jos lapsi ei ole koskaan aiemmin kokenut pettymyksiä.

”Vanhemman tehtävä on myös jollain tapaa tuottaa pettymyksiä, terveellä tavalla tietysti, koska kuitenkin se on aika karu se maailma mihinkä kasveetaan ja ne pettymykset saattaa sit siellä olla tosi suuria jos sä et ole yhtään kokenut sitä kotona tai saatko aina kaiken tai onko kaikki aina mahdollista.”

Vanhemman roolia kuvailtiin monipuoliseksi ja suureksi vastuuksi, jossa vanhempi ohjaa, suojelee, opettaa, kasvattaa ja rohkaisee lasta toimimalla itse esimerkkinä ja antamalla rakkautta lapselle.

”Kun oon aika tuore äiti kuitenkin, niin oon ymmärtänyt kuinka valtava vastuu se on, kuinka iso rooli se todellisuudessa on että, se on mun mielestä aika monimuotoinen... Vanhempi on sekä ohjaaja ja opettaja mutta sitte toisaalta suojelija ja joskus myös rohkaisija.”

”Vanhemman rooli on myös jakaa rakkautta niille lapsille.”

”Vanhempi on esimerkki ja turva lapselle. Vanhempi on se, joka parhaiten ymmärtää omaa lastaan.”

Usean vanhemman mielestä itselle tärkeää vanhempana olemisessa on olla läsnä ja turvallinen aikuinen lapselle, jotta lapsi voi luottaa vanhempaan kaikessa ja turvata häneen. Turva ja luottamus vanhempaan muodostuu läsnäolosta, yhdessä tekemisestä, lapsen kuulemisesta, huomioimisesta ja kunnioittamisesta.

”Läsnäolo ja kiinnostus siitä lapsen arjesta ja tekemisestä...”

”Saat olla lapsille läsnä ja lapset pystyy luottamaan suhun asiassa kuin asiassa ja pystyy turvautumaan... Uskaltaa olla oma itsensä...”

”Pyrin heijastamaan sitä rakkautta sen turvallisuuden kautta.”

Lapsen tulisi saada olla oma itsensä ja vanhemman tulisi antaa hänelle rakkautta, sekä ohjata häntä kärsivällisesti. Erään vanhemman mielestä lapselle oli tärkeää antaa kokemuksia onnistumisista ja epäonnistumisista.

”Kun lapsi saa ite kokeilla ja tehdä, niin se näkee, ettei äiti kontrolloikaan, että saanko mä vai enkö saa tehdä, että saan ensin itse kokeilla ja tehdä, ja se huomaa, että hänelle annetaan arvoa ja häntä kunnioitetaan.”

Muutama vanhempi nosti esille, että lapsen kanssa on mukavaa vain olla ja osa toivoi lapsen oppivan vanhempien tärkeinä pitämiä arvoja.

”Mun mielestä lasten kans on vaan todella mukava olla...”

”Omia arvoja tietysti... kristillisiä arvoja.”

6.3 Vanhemman ja lapsen välinen suhde

Kysymyksessä 5 haluttiin selvittää, millainen käsitys vanhemmilla on vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja siitä, mitä se heidän mielestään merkitsee lapselle.

Kaikki vanhemmat pitivät vanhemman ja lapsen välistä suhdetta todella tärkeänä ja muutaman mielestä erityisesti pienelle lapselle, sillä pieni lapsi tarvitsee aikuista enemmän.

”Äärimmäisen tärkeä suhde.”

”Se on tosi tärkeä. Se on se ensimmäinen tärkeä suhde lapselle... rakennetaan muut suhteet sen jälkeen.”

”Pitää olla läsnä lapsen kanssa... Silloin kun on pieni, niin onhan se kiinnostampää ja se pieni tarvii enemmän äitiä ja isää...”

Puolet vanhemmista kuvaili suhdetta vanhempi-lapsisuhteeksi, joka muuttuu ajan myötä ja jossa auktoriteetti ja vastuu ovat vanhemmalla, lapsen omaksi parhaaksi.

”...aikaan kiinnitetty... koska suhteet ja roolit muuttuu...”

”Vanhempi on auktoriteetti, joka kuitenkin huomaa ja kuulee ne lapsen tarpeet... Mulla on se suurin päätäntävalta kaikissa asioissa, pienissä asioissa lapset saa ehkä itse valita.”

”Eihän se ole tasa-arvoinen suhde mutta mun mielestä tärkeää, että se on kuitenkin vanhemmankin puolelta lasta kunnioittava suhde, vaikka siinä onkin jonkinlainen määräysvalta lapsen omaksi parhaaksi...”

Muutamit vanhemmat kuvailivat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta perustavaa laatua olevaksi suhteeksi, joka muodostaa perustan myöhemmille ihmissuhteille.

”Itselle se on ollut hirveen mullistava ihmissuhde... En oo ymmärtänyt...miten vahva tunneside ja miten vahva suhde se on... Ajattelen, että lapselle se on kuitenkin se ensimmäinen ihmissuhde, joka muodostaa pohjan monelle muulle...”

Usean vanhemman mielestä vanhemman tulisi antaa lapselle aikaa sekä aidosti välittää ja olla kiinnostunut lapsestaan, jotta suhde voisi rakentua. Lapsen kanssa ol-

lessa vanhemman tulisi olla aidosti läsnä, eikä omissa ajatuksissaan. Muutama vanhempi kertoi esimerkin siitä, kuinka lapselle on tärkeää juuri ne pienet hetket, kun vanhempi on läsnä ja jotka lapsi voi muistaa koko loppuelämänsä.

”Kyllä se pitää olla sillä tavalla, että vanhemmilla on aikaa lapsille... Se suhde rakentuu sitten kun ollaan yhdessä.”

”...pitää olla läsnä...ajallisesti läsnä mutta tietenki sen ajan mitä on, nii pitäis olla läsnä... et ei se välttämättä vaadi aina, että antaa vuorokauden ympäri aikaa sille lapselle, vaan se, että on läsnä silloin kun on paikalla...”

”...kyllä lapsi muistaa vielä aikuisenakin, että sitä aikaa oli tosi vähän, vaikka vanhemmat muuten oli hyvät vanhemmat... Se merkitsee lapselle paljon myöhemmässäkin elämässä sitten.”

Kysyttäessä vanhemmilta mitä vanhemman ja lapsen välinen suhde heidän mielestään merkitsee lapselle, suurin osa vastasi sen merkitsevän lapselle turvaa, tukea, hyväksyntää ja luottamusta.

”Se merkitsee sitä, että lapsi voi luottaa siihen, että on turvaa ja on hyväksyntää ja tukea... luottaa että vanhempi on siinä ja pysyy.”

”Mitä enemmän on läsnä ja mitä enemmän lapsen kanssa ylipäätään on, niin sitä turvallisiksi se kokee olonsa.”

”Lapsi kokee sitte turvallisuutta siitä, että kun äiti tai isä päättää sen puolesta asioita. Tyytyväinen siihen, että ei tuu niin semmonen levoton olo kun että jos sen pitäis ite päättää jostai isoista asioista... Lapsi kokee, että vanhempi huolehtii hänestä ja tietää mitä tehdään ja minne mennään.”

Muutama vanhempi korosti suhteen olevan lapselle ensimmäinen suhde, joka muodostaa lapsen maailman tämän ensimmäisten vuosien ajan. Suhde vaikuttaa myös siihen, miten lapsi tulevaisuudessa suhtautuu ympäristöön, itseensä sekä toisiin ihmisiin, sillä lapsi oppii vanhemman esimerkistä.

”Se on lapsen maailmaa ne ensimmäiset vuodet siinä perheessä.”

”...lapselle se on kuitenkin se ensimmäinen ihmissuhde... muokkaa sitä miten lapsi suhtautuu omaan itseensä ja ympäristöön ja muihin...”

”Kun aikuinen on läsnä, lapsikin oppii sitten huomioimaan ihmiset siinä ympärillä.”

6.4 Oma vanhempi-lapsisuhde

Kysymyksessä 6 vanhempia pyydettiin kertomaan ja kuvailemaan omaa vanhempi-lapsisuhdettaan. Tällä kysymyksellä haluttiin selvittää, millaiseksi vanhemmat kokivat oman vanhempi-lapsisuhteen tällä hetkellä.

Kaikki vanhemmat kertoivat kokevansa oman vanhempi-lapsisuhteen tällä hetkellä hyväksi. Kysyttäessä, mitkä asiat vanhempien mielestä määrittivät suhteen hyväksi, useimmat vanhemmat mainitsivat arjessa tapahtuvan yhdessä olemisen, tekemisen ja vuorovaikutuksen merkityksen. Vanhemmat kertoivat saavansa palautteen vanhempi-lapsisuhteesta lapselta. Usean vanhemman mielestä hyvässä suhteessa lapsi on kiintynyt vanhempaan, ilahtuu tämän läsnäolosta ja hakee tältä eri tilanteissa turvaa, varmistusta ja hyväksyntää.

”Kyllä mä koen, että se (suhde) on hyvä... Mä yritän viettää mahdollisimman paljon aikaa hänen kanssa... että on vaan yhdessä, vaikka me emme edes tee mitään erikoista. Ollaan vaan kotona ja puuhaillaan jotain.”

”...lapsi tukeutuu muhun ja ilahtuu siitä, että mä tuun paikalle... Sillä lailla saatu palaute tietysti vahvistaa omaa käsitystä siitä, että meillä menee ihan hyvin.”

”Mä näen et hän on kiintynyt muhun... Hän ikävöi. Hän itkee, jos ei oo mun vieressä. Hän luottaa muhun ja hän aina tarkistaa multa.”

Puolet vanhemmista kuvaili suhdetta haastavaksi mutta myös antoisaksi, sen ollessa jatkuvaa kehittymistä ja oppimista, jokaisen lapsen ollessa oma yksilönsä. Suurin osa vanhemmista koki, että heillä tulisi olla enemmän yhteistä aikaa lapsensa

kanssa. Muutama vanhempi koki haastavaksi suhteeseen vaikuttavat ulkoiset tekijät sekä esimerkiksi yksinhuoltajuuden.

''Antoisa kun on eri-ikäisiä lapsia, mut sit toisaalta haastava, että kerkee niin ku huomioimaan kaikki omana itsenään ja jokaisen ikätason.''

''...se suhde on vaan jatkuvaa kehittymistä, mutta en mä keksi mitään muuta ku aika, millä sitä voi parantaa ja läsnäolo.''

''...(suhde) ottaa paljon ja antaa paljon.''

''Aikaa tietysti pitäis olla vähän enemmän...''

6.5 Suhdetta tukevat ja haittaavat asiat

Kysymyksessä 7 vanhempia pyydettiin kertomaan mitkä asiat heidän mielestään tukevat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää mitkä asiat vanhempien mielestä auttavat lasta turvaamaan vanhempaan.

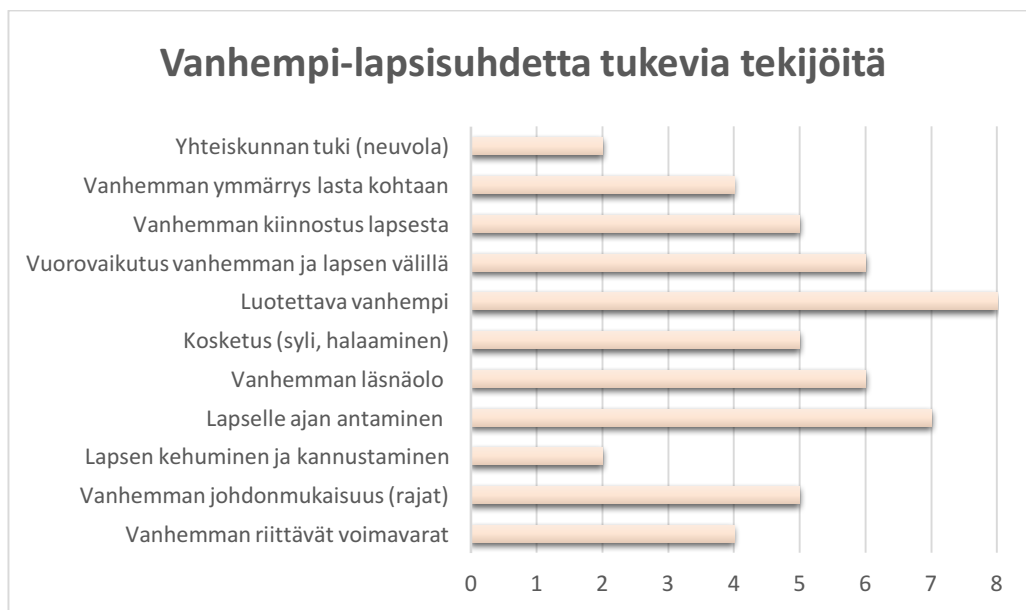
Kaikkien vanhempien mielestä vanhemman tulisi olla turvallinen ja luotettava (ks. Kuvio 2), jotta lapsi voisi turvata vanhempaan. Turvalliselle ja luotettavalle aikuiselle lapsi pystyy kertomaan ikävistäkin asioista.

''Sen viestin välittäminen, että syli on aina auki, ja että on läsnä siinä hetkessä ja kiinnostuu siitä lapsen tekemisistä ja tunteista.''

''...lapsi pystyy sanoo kaikki jutut mitä on... jos sattuu joku vahinko niin uskaltaa tulla sanomaan...''

''...meidän täytyy taata turvallisuus ja ottaa ohjat, vaikka mitä tapahtuu.''

Kuvio 2. Vanhempi-lapsisuhdetta tukevia tekijöitä.

Lähes kaikki vanhemmat pitivät lapselle ajan antamista tärkeänä (ks. Kuvio 2). Ajan antamisella tarkoitettiin vanhemman läsnäoloa, yhdessä olemista ja tekemistä sekä fyysistä läheisyyttä kuten halaamista.

”Yhteiset hetket ja yhteinen tekeminen, että tehdään yhdessä...”

”Aikaa pitää tosiaan olla... pitää kuitenkin lasten kans olla.”

”Halaus ja fyysisyys... on siinä jotenkin lähellä...”

”Ollaan siinä läsnä alusta asti...”

Suurin osa vanhemmista piti tärkeänä sitä, että vanhemmalla olisi kontakti lapseen ja vuorovaikutusta pienenkin lapsen kanssa ja että tämä olisi aidosti kiinnostunut lapsesta ja lapsen arjesta. Yli puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että vanhemman tulisi olla johdonmukainen kasvatuksessaan ja hyväksyä lapsi omana itsenään (ks. Kuvio 2). Lapsen tulisi saada ilmaista itseään ja tunteitaan, vanhemman asettamissa rajoissa, ilman että lapsi kokee tulevansa hylätyksi.

”... pienenkin lapsen kanssa keskustellaan läpi...”

''Sen sijaan et puuttuu siihen että 'ole nyt hiljaa' tai 'pitääkö sun taas kiljua', et oikeesti pitää se mielessä et täytyy sallia sellanen tietty tapa ilmaista niitä tunteita ku muuta ei oo.'''

''Johdonmukaisuus ja... että tosiaan voi rauhassa raivota ja kiukutella, että ei tuu mitään semmosta hylkäämisen tunnetta tai että sitä (lasta) jotenki rangaistais siitä, että pahana päivänä menee hermot.'''

''...rajojen laittaminen...onhan se ihan vanhemmuuden perussääntöjä, että se lapsi tuntee olonsa turvallisemmaksi mitä enemmän sille niitä rajoja laitetaan...''

Osa vanhemmista mainitsi siitä, miten tärkeää on, että vanhemmilla itsellään on riittävät voimavarat ja että vanhempi saa riittävästi tukea, esimerkiksi yhteiskunnalta (ks. Kuvio 2).

''No tietysti se, että kaikilla on hyvä olla, että vanhempana myös voi hyvin, ettei ole muita niin kuin liikaa stressitekijöitä, että pystyy antaa lapselle, että on voimaa siihen.'''

''Suomessa on paljon juttuja mitkä tukee. On neuvola ja on psykologit ja on nuorisotyöhön erikoistuneet hyvät yritykset...''

Kysymyksessä 8 vanhempia pyydettiin kertomaan mitkä asiat heidän mielestään haittaavat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää mitkä asiat vanhempien mielestä estävät lasta turvaamasta vanhempan.

Muutammat vanhemmat kertoivat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta haittaavan, jos vanhempi joutuu olemaan paljon poissa tai hänellä ei ole riittävästi voimavaroja. Useampi vanhempi totesi haittaavaksi asiaksi sen, jos vanhempi on fyysisesti paikalla, mutta ei kuitenkaan ole läsnä, vaan tuijottaa kännykkää tai on omissa ajatuksissaan (ks. Kuvio 3).

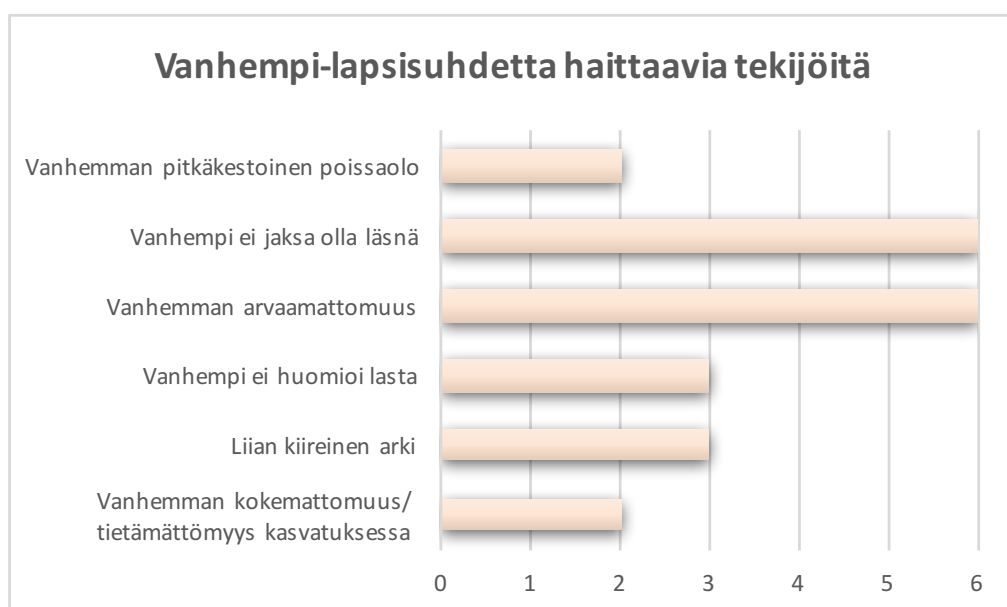
''Jos ei oo tarpeeksi voimavaroja tai jos on sairas tai jos ei voi hyvin...''

”Ihan fyysisetkin olosuhteet, et jos on paljon pois...”

”Ei jaksa olla läsnä, vaikka sä oot fyysisesti paikalla mutta et ei oo läsnä.”

”...kattoo sitä kännykkää tai tablettia... jos tässä kännykkää käyttää ja lapsi tulee tuohon pyytämään jotain niin se jää monesti huomaamatta siten... että on läsnä muttei kuitenkaan läsnä.”

”Ei oo lapsen kans sitä suhdetta, että ollaan koneella tai ollaan kännykällä tai tehään kaikkia omia juttuja ja unohdetaan lapset.”

Kuvio 3. Vanhempi-lapsisuhdetta haittaavia tekijöitä.

Osa vanhemmista mainitsi haittaaviksi asioiksi luottamuksen puutteen, lapsen huomiotta jättämisen, vanhemman arvaamattomuuden, kuten jatkuvan huutamisen ja hermojen menettämisen sekä vanhemman tietämättömyyden ja kokemattomuuden kasvatuksessa (ks. Kuvio 3). Eräs vanhempi toi esille sen miten vanhempien erimielisyydet ja niiden käsitteleminen lasten läsnä ollessa voivat haitata vanhemman ja lapsen välistä suhdetta.

”Se että jättää huomiotta...”

”Yleisiä asioita jos... ei oikein tiedä, että mitä kaikkea se lapsi tarvitsee.”

”Vanhemmat jos ne on vihasia lapsille niin eihän se sit uskalla jatkossa sanoo mistään...”

*”Vanhempien yhteispeli...vaikka oltaisi eri mieltä niin ei me ruveta taval-
laan kyseenalaistamaan sitä mitä toinen sanoo... lapsi menis ihan sekasin
siitä, jos vanhemmat rupee niitten kuulleen kiistelemään jostain asiasta.”*

Muutama vanhempi mainitsi haasteeksi kiireen (ks. Kuvio 3), jos perheellä on lii-
kaa kaikkea samanaikaisesti, kuten esimerkiksi töitä ja harrastuksia.

*”Pitää kaikki asiat tehdä samalla kertaa, että hommata lapsia ja olla se
kuumin vaihe töissä ja ruveta rakentamaan taloa...”*

*”Valitettavasti se on tätä meidän tän päivän yhteiskuntaa, että materiaalista
roskaa tulee siihen niin paljon siihen kaikkein tärkeimpien asioiden ympä-
rille...”*

6.6 Vuorovaikutuksen ja läsnäolon merkitys vanhempi-lapsisuhteessa

Kysymyksessä 9 haluttiin selvittää vanhempien käsityksiä siitä, mitä merkitystä
vuorovaikutuksella ja läsnäololla on vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa.

Kaikkien vanhempien mielestä vuorovaikutuksella ja läsnäololla on suuri merkitys
vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa. Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä,
että ne luovat turvallisuuden tunnetta lapselle. Useamman vanhemman mielestä
vuorovaikutuksen ja läsnäolon avulla vanhempi oppii tuntemaan omaa lastaan ja
niiden avulla rakentuvat lapsen itsetunto, oma minä sekä vanhemman ja lapsen vä-
linen suhde.

*”Kyllä sillä on merkitystä. Et sä tunne sun omaa lasta, jos ei hänen kans
ole vuorovaikutuksessa niin ei sitä tunne, että minkälainen hän on.”*

”Justiin ne hyvät muistot ja turvallisuus tulee vuorovaikutuksen ja läsnäolon kautta.”

”...oma minä rupee siinä rakentumaan ja läsnäolo tietysti luo sitä turvan tunnetta.”

”Äärimmäisen tärkeä... lapsi nauttii siitä, että mä vaan istun siinä vieressä ja sit siinä hetkessä ku hän kääntyy katsomaan ja haluukin näyttää mulle jotain niin se riemu siitä, että (vanhempi) innostuu ja osottaa ihailua tai kiinnostusta tai osallistuu siihen lapsen riemuun... että ne hetket on niitä yhteisiä hetkiä jotka vahvistaa sitä sidettä.”

Usean vanhemman mielestä vuorovaikutuksen ja läsnäolon avulla vanhempi pystyy paremmin vastaamaan lapsen tarpeisiin ja lapsi kokee, että häntä kuunnellaan ja kunnioitetaan. Yhteiset hetket vahvistavat vanhempi-lapsisuhdetta. Muutama vanhempi kertoi, kuinka lapsi iloitsee, kun hänen kanssaan viettää aikaa ja vanhempi osoittaa kiinnostusta.

”Tosi iso merkitys että on siellä läsnä ja pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin, että lapsi oppii, että mua kuunnellaan ja mua kunnioitetaan.”

Monelle vanhemmalle oli tärkeää, että lapsi oppii oikeanlaiset käytöstavat, sekä otamaan muut huomioon. Lapsen tulisi antaa kokea ja oppia asioita. Muutaman vanhemman mielestä vuorovaikutus vahvistaa lapsen oppimista ja kehitystä.

”Siinä rakentuu se lapsen itsetunto. Et pystyy peilaan, että mikä on hyväksyttävää tai ei niin hyväksyttävää käytöstä...”

”Vuorovaikutuksella sitte puhtaasti oppimisen kanssa, että miten sanat, numerot ja kaikki tämmöset, että kuinka paljon lapselle luetaan ja kuinka paljon oppii motorisia taitoja... lapsi voi kokeilla ja erehtyä.”

6.7 Käsityksiä suhteen merkityksestä lapsen myöhäisempään elämään

Kysymyksessä 10 haluttiin selvittää vanhempien käsityksiä siitä mitä merkitystä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on lapsen myöhäisempään elämään.

Kaikki vanhemmat olivat samaa mieltä siitä, että vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on vaikutusta lapsen myöhäisempään elämään. Puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että hyvä vanhempi-lapsisuhde voi auttaa lasta pärjäämään paremmin elämässä. Muutaman vanhemman mielestä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella oli vaikutusta lapsen itsetunnon ja terveen minäkuvan rakentumisessa. Lapsi oppii myös vanhemman omista toimintamalleista ja esimerkistä.

''On iso merkitys, vaikka kokemukset myöhemmin vaikuttaa myös, mutta jos ei ole turvallinen kiintymyssuhde siellä alussa niin kyllä se vaikuttaa kaikkiin suhteisiin myöhemmin...''

''Yleisesti ottaen ajattelen, että sillä on suuri merkitys. Se että minkälaiseksi tai minkälaisia palikoita se lapsi ikään kuin kasaa sinne itellensä pienestä pitäen. Että rakentuuks se itsetunto ja minä niin kun terveellä tavalla.'''

''Itsetunto, ahkeruus, luottamus, riitelytaidot niin kaikki ne muodostuu siellä lapsuudessa omassa perheessä... miten sua on kohdeltu tai miten vanhemmat on sulle sanonu että minkälainen itsetunto sulle tulee...''

''Lähtien ihan perusturvallisuuden tunteesta joka on sen kaiken pohjana ja kylhän semmonen omanarvontunto, itsensä arvostaminen tulee sieltä, että sä oot myös vanhemmilta saanu sen viestin, että sä olet hyvä ja sä olet tärkeä ja että sitä ei tarvii epäillä.'''

''Ne toimintamallit ja kaikki mitä se on saanu siellä lapsena, niin heijastuu niinku omaan vanhemmuuteen...''

Useat vanhemmat nostivat esille, että jokainen lapsi on kuitenkin yksilö ja kaikki ei aina riipu kasvatuksesta. Myöhempien kokemusten koettiin vaikuttavan lapseen, mahdollisesti päinvastaisesti, huolimatta hyvästä tai huonosta kasvatuksesta varhaislapsuudessa.

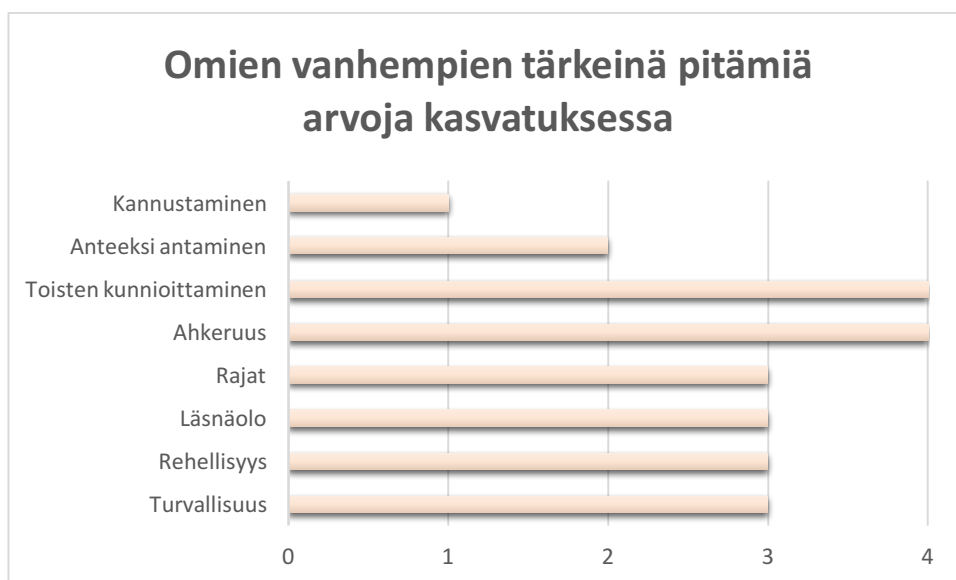
''Kyllä sit voi pärjätä, jos saa tarpeeks tukea myöhemmin...''

”Vaikka mitä tekisit, vaikka opukset lukisit ja koittasit tehdä fyysisesti ja psykologisesti oikein sen lapsen kanssa niin silti voi mennä päin metikköön kun se lapsi on yksilö... vanhempi pystyy tekemään osan asioista oikein, mut varmaa valtaosa on sitä lapsen omaa persoonaa.”

”Tiedän kyllä paljon esimerkkejä, että se on ollu ehkä ihan päinvastainen se, että vaikka sanotaanko että jos vaikka kasvuympäristö on ollu sellanen normaali ja tasapainoinen niin se ei silti tarkoita välttämättä sitä tai toisinpäin.”

6.8 Vanhempien kasvatuksessa käyttämät arvot

Kysymyksessä 11 vanhempia pyydettiin kertomaan mitä arvoja heidän omat vanhemmat ovat pitäneet tärkeinä kasvatuksessa (ks. Kuvio 4) ja onko sillä ollut vaikutusta omien lasten kasvatukseen. Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää, onko omien vanhempien kasvatuksella ollut vaikutusta omien lasten kasvatukseen ja jos, niin minkälaisia.

Kuvio 4. Omien vanhempien tärkeinä pitämät arvot kasvatuksessa.

Kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että omien vanhempien kasvatuksessa käyttämillä arvoilla on ollut vaikutusta omien lasten kasvatukseen. Suurin osa vanhemmista kertoi vanhempien kasvatukseen verrattaessa omassa kasvatuksessa olevan paljon samaa, kuten esimerkiksi arvoja ja toimintamalleja, mutta myös paljon erilaista.

”... se on vähän niin kun että mun oma äiti joskus puhuu ku mä puhun mun lapselle...Se tulee vahvasti esiin, että jotenkin ne on ne samat arvot ja millä tavalla mä otan vastaan sit jos mun lapsella on joku hätä tai tarvitsee lohdutusta...mä oon oppinu niin ku mallia mun omalta äidiltä.”

”Mun äiti on tehny aina paljon töitä...niin se läsnäolo on ollut välillä tosi pientä. Sen mä oon niin ku vannonu että sitä mä en tee.”

”Se ero kyllä niin ku on, että meidän omas perhekulttuurissa ei kyllä paljoo niinku halailtu eikä pussailtu et se mun mielestä meidän perhees kyllä on, että niin ku että pussailu ja halailu on sallittua että se on kyllä ihan tosi kiva.”

”Kyllä aika paljon on sitte ruvennu kyllä niin ku lapsen myötä miettimään sitä, että minkälainen oli oma lapsuus ja sitten ne asiat mitä sieltä niin kun tuli ja sitte ehkä nimenomaan se vanhemman rooli tai ehkä niin ku äidinki rooli vielä tarkemmin että sit miten varmaa jotaki tekee hyvin samalla lailla ja sitte taas tekee erilailla ku oma äiti...”

Omien vanhempien kasvatuksessa käyttämistä arvoista ja toimintamalleista on pyritty suodattamaan itse hyväksi kokemat omien lasten kasvatukseen. Omilta vanhemmiltaan saamia toimintamalleja voi olla haastavaa muuttaa, sillä esimerkiksi toimintamallit tulevat usein automaattisesti eikä niitä aina ajattele tietoisesti.

”Varmaan ne (arvot) niin ku välittyy takaraivosta väistämättä oman käytöksen kautta mutta tota jos tietosesti mietin, niin ehkä siihen omaan palettiin itsellä, lisäisin kyllä jotain muutakin.”

”Oon soveltaen käyttäny ja toteuttanu samoja arvoja...”

''Se on niin kun kopio, se on leima. Se on niin paljon mitä mä nyt annan lapselle. Hyvät eli parhaimmat niistä mä olen suodattanut läpi...''

Muutama vanhempi mainitsi, että myös omat elämän kokemukset vaikuttavat omien lasten kasvatuksessa käyttämiin arvoihin.

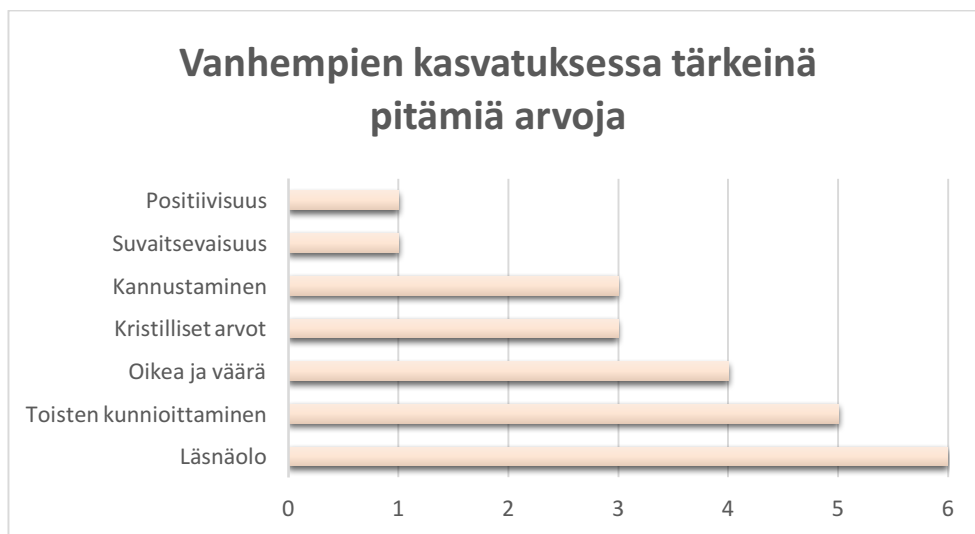
''Eikä sitä ehkä välttämättä niin tietoisesti ajattelekaan, et haluaa tehdä toisin mutta et sitä on vaan kasvanu erilaiseksi aikuiseksi ja erilaiseksi sit myös siinä vanhemman roolissa.'''

''Elämä on muovannut omanlaisensa...''

Muutama vanhempi huomautti siitä, miten tärkeää on, että vanhemmilla olisi samat arvot kasvatuksessa, jolloin lapsi ei joudu itse pohtimaan, miten hänen tulisi toimia, isän ja äidin ohjeistaessa lasta toisistaan poikkeavalla tavalla.

''Äiti sanoi yhtä, isä sanoi toista, ja sit mä pähkäilin, että no, kumpaa mä seuraan... Et se on tärkeä et on yks linjaus.'''

Kysymyksessä 12 vanhempia pyydettiin mainitsemaan arvoja joita he itse pitävät tärkeinä omien lasten kasvatuksessa (ks. Kuvio 5), sekä niiden toteutumisesta arjessa. Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää mitä arvoja vanhemmat pitävät tärkeinä ja kuinka nämä arvot näkyvät kasvatuksessa.

Kuvio 5. Vanhempien kasvatuksessa tärkeinä pitämiä arvoja.

Suurin osa vanhemmista piti itse tärkeänä omien lasten kasvatuksessa läsnäoloa ja toisten kunnioittamista. Muita tärkeiksi mainittuja arvoja olivat esimerkiksi suvaitsevaisuus, kristilliset arvot, lapsen kannustaminen ja sitä kautta itsetunnon kasvataminen sekä oikean ja väärän opettaminen. Myös rakkauden osoittaminen mainittiin tärkeänä arvona.

”Ihan yksiselitteisesti vois sanoa et rakkaus on tärkeintä...”

”Hänen oma itsetunto ja itseluottamus, että pystyy niin ku luottamaan siihen, että kyllä mä pärjään ja myös se, että mä olen tärkeä, että mä olen tarpeeksi hyvä...Kannustaa niin ku sitä positiivisuutta.”

Osa vanhemmista halusi lapsen oppivan myös suvaitsevaisuutta ja positiivisuutta. Eräs vanhempi mainitsi, kuinka tärkeää on arvostaa lapsia omana itsenään ja toinen vanhempi toi esille, kuinka jo pienestä haluaa opettaa lasta elämään siveellisesti.

”Suvaitsevaisuus on yksi mitä me hirveesti halutaan tuoda esille ja mikä on meille tärkeä arvo meidän perheessä.”

”Jokainen ihminen ja jokainen lapsi on arvokas omana itsenään.”

Suurin osa vanhemmista kertoi arvojen toteutuvan arkipäivän toiminnoissa läsnäolona, esimerkkinä olemisena ja lapsen rohkaisuna ja kannustamisena, jonka avulla lapsi oppii luottamaan itseensä.

''Kyllä mä yritän vähän kannustaa... yrittämään itse ja kyllä sä pärjää...''

Useat vanhemmat toivoivat, että voisivat olla vielä enemmän läsnä lapselle. Vanhemmat pyrkivät antamaan lapselle jakamatonta huomiota, jolloin voisivat keskittyä pelkästään lapsen kanssa tekemiseen ja vuorovaikutuksessa olemiseen, eikä huomio harhailisi muihin arjen asioihin.

''Että vaikka mullakin on suht vaativa työ ja saatan ottaa töitä kotiin, niin sit mä teen ne sillon, ku lapsi menee nukkumaan...''

''Sitä niin helposti harhautuu sit siihen kaikkeen muuhun arjen juttuun, vaikka samalla tietää et ne päivittäiset hetket niin kun nyt töissä käydessä on niin lyhyitä ja silti sitte tosi tärkeitä.''

Myös käytöstavat ja niiden opetteleminen näkyvät arjessa kohteliaisuutena ja toisten huomioon ottamisena.

''Muiden kunnioittaminen myös silloin kun ei välttämättä ole samaa mieltä asioista.''

''Anteeksi pyydetään, jos toista loukataan...''

''Pitää rakastaa kaikkia ihmisiä niin kuin itseään...''

Useat vanhemmat sanoivat rakkauden antamisen näkyvän lähellä olemisena sekä hoivan ja kosketuksen, kuten halauksien ja pusujen antamisena, mutta myös rajojen asettamisena.

''Halataan ja huomioidaan.''

''On tärkeää, vaikka sen rakkauden ja lämmön ilmaiseminen ihan jatkuvalla syötöllä... Sen tuominen esiin näkyväksi eikä sellaseksi oletukseksi siellä taustalla.''

”Totta kai rakkaus on myös sitä ihan, että ollaan lähellä ja läsnä ja halaillaan ja sen tyyppistä.”

”Ehkä se rakkaus näkyy just niitten rajojen laittamisena...”

6.9 Yhteiskunnan aiheuttama paine vanhemmuudelle

Kysymyksessä 13 haluttiin selvittää, kokivatko he yhteiskunnan aiheuttavan paineita vanhemmuudelle ja jos, niin millaisia. Tällä kysymyksellä haluttiin saada selville vanhempien käsityksiä siitä, aiheuttaako muuttuva yhteiskunta paineita vanhemmuudelle.

Useimpien vanhempien mielestä yhteiskunta aiheuttaa paineita vanhemmuudelle, etenkin sen jatkuvien muutosten takia. Syinä mainittiin myös taloudelliset paineet, sekä sosiaalisen median luoma kuva siitä millaisen vanhemman tulisi olla. Muutama vanhempi kertoi, että tämä loi paineita vanhempana olemisessa ja he pohtivat, olivatko he hyviä vanhempia.

”Se on meillä ainakin haaste, että meillä on pakko olla molemmat töissä... et se ehkä tulee yhteiskunnasta, et mitä paineita yhteiskunta aiheuttaa...”

”Naisena koen, että tää kuva, että pitää olla hyvä äiti, sisältää tosi paljon... helposti sä oot huono äiti, jos sä teet jotain väärin tai erilaista...”

”...varsinkin nää sosiaaliset mediat ja kaikki et sit siinä ehkä kulkis tämmönen kuva siitä, että tämmönen pitäis olla, vaikka kyllä mä luulen, että kaikki taistelee niiden asioiden kanssa, että kukaan ei ole täydellinen...”

”Onhan näitä klassisia et mikä nyt etenkin äidistä, et mimmonen se on se hyvä äiti ja mikä se äidin rooli on. Mut en mä tiedä onko se yhteiskunta joka sitä mallia muovaa vai onks se vauva.fi-palstat...”

Muutaman vanhemman mielestä haasteita vanhemmuudelle loi se, miten yhteiskunnan arvot erosivat omista arvoista. Osa vanhemmista koki painostusta siitä, miten vanhempien ja lasten pitäisi olla osallisena kaikessa, esimerkiksi harrastuksissa ja siitä, miten lasten tulisi osata kaikkea ja vanhempien pitäisi olla tietoisia kaikesta.

Arjessa esiintyvä liiallinen kiire mainittiin yhtenä kuormitusta aiheuttavana tekijänä. Harrastukset koettiin kuitenkin hyvänä asiana, jos ne eivät ole lapselle ja perheelle pakollista, stressiä lisäävää suorittamista. Ja yhteiskunnan arvojen ei ajateltu vaikuttavan lapseen liiallisesti, jos asiat ovat hyvin kotona.

''Nykyään pitää olla kaikessa mukana. Töissä pitää olla ja sit pitää olla lasten kanssa koko aika... ja pitää keksiä harrastuksia lapsille...''

''Netistäkin tulee niin paljon sellasta tietoa, että vanhempana pitäis tietää sitä ja tätä ja tuota...''

''Kyllä se (harrastus) voi olla tosi tärkeä, jos kaikki jaksaa sen kanssa. Jos se on vaan ylimääräistä stressiä niin ei sit kannata, jos ei kukaan nauti siitä.''

Ne vanhemmat, jotka eivät seuranneet sosiaalista mediaa niin paljon, tai kokivat, että heillä oli vahva perusta ja näkemys kasvatuksesta, tunsivat, ettei yhteiskunta aiheuttanut niin paljon paineita.

''Ehkä se on enemmänkin sitä, et paljonko sä otat sitä vastaan vai paljonko nyt vaan toteet et toisesta korvasta sisään ja toisesta pihalle et meillä tää asia nyt vaan tehdään näin...''

''Yhteiskunta ei voi voittaa sitä mitä mun kodissa tapahtuu... Se mitä äiti ja isä antaa, niin sillä on väliä...''

Useat vanhemmat pohtivat sitä, miten painostus vanhemmuuteen ei aina tule yhteiskunnalta, vaan se voi tulla esimerkiksi omilta vanhemmilta tai lähipiirissä olevilta ystäviltä ja tuttavilta.

''Jos mä koen, että mulle tulee minkäänlaista painetta siitä, miten mä toimin äitinä, niin ne tulee kyllä mun omalta äidiltä eikä välttämättä yhteiskunnalta laajemmassa kuvassa...''

''Kavereilta tuli sellasta että voi kauheeta ja et miten se lapsi nyt sit siihen reagoi... Et ne on tavallaa tullu yllättäviltä tahoilta ne paineet eikä niinkään ehkä isosti yhteiskunnalta.''

''Huomaa joidenkin ihmisten asenteen, että aijaa sä oot yh, niin joo, mitä sitten? Ei sillä oo vaikutusta siihen, miten on lasten kanssa...''

Eräs vanhempi toivoi, että äidit saisivat olla kotona, kun lapsi on pieni. Muutamat vanhemmat toivoivat, että yhteiskunta tukisi enemmän etenkin yksinhuoltajia.

''Olis parempi äidin olla kotona hoitamassa lapsia... ainakin sillä tavalla, että ehkä kolmeen ikävuoteen saisi olla kotona...''

''Yksinhuoltajana aika raskasta kahden pienen lapsen kanssa, jos vielä töissä käy niin se on tosi raskasta kyllä... et siinä ehkä yhteiskunnalta voisi olla sitä tukea vähän enemmän...''

''Pari viikkoa hoidin lapsia yksin... niin siinä se tuli oikeestaan aika hyvin esille, että kyllä sitä nyt jaksaa (yksin) mutta kyllä se raskasta on. Sitte hoitaa ite ihan kaiken...''

''Kauanko voisi olla kotona hoitamassa (lasta), mikä on se hoitojärjestelmä, mikä on se työelämän paine sinne lapsiperheille ja useasti sit äideille nimenaan?''

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien käsityksiä vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja sen merkityksestä lapselle sekä sitä, millaiseksi vanhemmat kokevat oman vanhempi-lapsisuhteensa tällä hetkellä. Tutkimuksen avulla haluttiin tuoda esiin vanhempien käsityksiä siitä, mitä merkitystä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on heidän mielestään lapsen myöhäisempään elämään sekä mitä vaikutusta omien vanhempien kasvatuksessa käyttämillä arvoilla on ollut omien lasten kasvatuksessa. Tutkimuksessa keskityttiin alle 6-vuotiaiden lasten vanhempien haastatteluun, koska pohja vanhempi-lapsisuhteelle rakentuu lapsen ollessa pieni.

Suurin osa kahdeksasta haastateltavasta vanhemmasta oli yli 30-vuotiaita ja heistä jokaisella oli perheessä vähintään yksi alle 6-vuotias lapsi. Vastauksissa ei näkynyt selkeitä eroavaisuuksia esimerkiksi haastateltavan sukupuolen tai iän perusteella. Vanhempien vastauksista näkyi elämäkokemus. Niillä vanhemmilla, joilla oli enemmän kuin yksi lapsi kokivat jokaisen lapsen myötä kasvaneensa vanhempana. Vanhemman rooli sekä vanhemman ja lapsen välinen suhde koettiin erilaiseksi riippuen lapsen iästä. Mitä pienempi lapsi oli, sitä kiinteämmäksi suhdetta kuvattiin, kun taas vanhempien lasten kanssa suhdetta kuvattiin enemmän kaverisuhteeksi.

Tutkimuksen rajaamisessa käytettiin vanhemmuuden roolikarttaa, josta valittiin kaksi osa-aluetta, rakkauden antaja ja elämän opettaja. Näiden osa-alueiden toteutumisen ajateltiin olevan erityisen tärkeää alle 6-vuotiaiden lasten kasvatuksessa. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että vanhempien käsitykset vanhemmuuden roolista vastasivat vanhemmuuden roolikartasta valittujen osa-alueiden sisältöä. Vanhempien käsitysten mukaan yhdessä olemisen ja läsnäolon avulla he oppivat tuntemaan oman lapsensa ja toimimaan mallina heille. Haastatteluissa kävi ilmi, että vanhempien käsityksen mukaan vanhempi ei opi tuntemaan omaa lastaan eikä pysty muodostamaan suhdetta häneen ilman vuorovaikutusta ja läsnäoloa. Rakkaus näkyi vanhempien vastauksista vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa läsnäolon ja tekojen kautta sekä sillä, miten jokainen lapsi haluttiin hyväksyä ainutlaatuisena ja arvokkaana yksilönä. Vanhempien käsityksien mukaan rajojen asettaminen ja

turvallisuuden takaaminen nähtiin rakkautena lasta kohtaan. Kosketusta ja hellyyden osoituksia pidettiin tärkeinä lapsen ja vanhemman välisen suhteen vahvistamisessa.

Tutkimuksen avulla saatiin vastaukset esioletukseen ja tutkimusongelmiin. Tutkimuksen tavoite herättää vanhempia ajattelemaan läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkitystä vanhempi-lapsisuhteessa toteutuivat. Tavoite saavutettiin, sillä haastatteluissa kävi ilmi, miten vanhemmat pohtivat omaa rooliaan vanhempana sekä sitä mitä merkitystä aidolla läsnäololla ja vuorovaikutuksella on lapselle niin nykyhetkessä, että hänen tulevaisuudessaan. Haastattelukysymyksien kautta vanhemmat pohtivat omaa lapsuuttaan ja omilta vanhemmilta opittujen arvojen ja toimintamallien merkitystä ja sitä, miten ne vaikuttavat omien lasten kasvatuksessa tänä päivänä.

Haastateltavat vanhemmat pitivät vanhemman ja lapsen välistä suhdetta todella tärkeänä. Heidän käsityksiensä mukaan vanhemman ja lapsen välinen suhde on lapsen ensimmäinen ja siksi erityisen tärkeä suhde. Vanhemman ja lapsen välisen suhteen nähtiin muodostavan pohjan sekä lapsen itsetunnolle, että muille suhteille. Turvallisen suhteen muodostumisen ja aikuisen esimerkin kautta lapsen nähtiin omaksuman vanhemman kasvatuksessa käyttämiä arvoja ja toimintamalleja. Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on vanhempien mukaan suuri merkitys lapsen tulevaisuudelle mutta myöhemmillä kokemuksilla ja lapsen omilla valinnoilla nähtiin myös olevan vaikutusta siihen, miten lapsi tulee pärjäämään myöhemmin elämässään.

Haastatteluissa vanhemmat mainitsivat siitä, miten tärkeää olisi, että äidit saisivat olla kotona pienten lasten kanssa, mutta usein esimerkiksi taloudellisista syistä joutuivat molemmat vanhemmat joutuvat olemaan työelämässä ja viemään lapsen hoitoon jo hyvin pienenä. Vanhemmat pohtivat sitä, että jääkö lapselle tarpeeksi aikaa työ- ja perhe-elämän haasteiden keskellä ja he pyrkivät käyttämään kaiken lapsen kanssa vietetyn ajan hyvin olemalla aidosti läsnä, niin etteivät he keskity esimerkiksi työasioihin lapsen ollessa hereillä.

Sosiaalisen median rooli läsnäolon toteutumisessa nousi esiin lähinnä kännykän käytön muodossa, jolloin kännykän käyttöä pidettiin häiriötekijänä, joka vei huomion pois lapsesta sekä hänen kanssa yhdessä olemisesta ja tekemisestä. Vanhemmat pitivät tärkeänä sitä, ettei kännykän käyttö veisi aikaa yhteisestä ajasta lapsen kanssa. Netistä saatavan liiallisen informaation koettiin vaikuttavan vanhemmuuteen vain, jos vanhempi itse oli sille vastaanottavainen. Vanhempien käsityksien mukaan vanhemman luottaessa omiin kykyihin vanhempana, hän ei koe netistä tai muualta ulkopuolelta saatavaa tietotulvaa ahdistavana. Kasvatuksessa käytettävistä arvoista voitiin nähdä, että jos vanhempi itse oli tietoinen ja varma omista arvoistaan, ei yhteiskunnan arvot tai niiden muuttuminen luonut paineita omalle vanhemmuudelle.

8 POHDINTA

Tutkimuksen aihe kiinnosti meitä molempia sen ajankohtaisuuden ja tärkeyden vuoksi. Erityisesti vanhempien läsnäolon tärkeys ja sen merkitys lapselle tuntuu helposti unohtuvan nykypäivän kiireisessä arjessa. Mielestämme vanhempien aidolla läsnäololla ja kiintymyssuhteen muodostumisella on suuri vaikutus lapselle jo vauvasta asti ja sillä on merkitystä hänen koko elämänsä. Halusimme tutkimuksen avulla perehtyä aiheeseen lisää ja tutkia aihetta vanhempien näkökulmasta, jotta saisimme kuulla heidän mielipiteitään kasvattajina ja omien lastensa asiantuntijoina. Halusimme herättää vanhempia pohtimaan läsnäolon merkitystä lapselle ja sitä miten suuri merkitys juuri niillä pienillä, arjessa tapahtuvilla asioilla, kuten silmiin katsomisella, lapsen kanssa juttelemisellä ja hellyyden osoituksilla, on lapselle.

Aiheen rajaaminen oli haastavaa, sillä aihe oli hyvin laaja ja mielenkiintoinen. Käytimme vanhemmuuden roolikarttaa apuna tutkimuksen rajaamisessa ja keskityimme lastentarhanopettajan pätevyyden vuoksi alle 6-vuotiaisiin lapsiin. Kohdejoukoksi rajattiin alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmat siksi, että uskomme kiintymyssuhteen perustan rakentuvan lapsen ensimmäisistä vuosista lähtien.

Tutkimuksen kohdejoukoksi valikoitui vanhempia, jotka vaikuttivat itse olevan kiinnostuneita aiheesta ja vanhemmuus oli heille aiheena tärkeä. Jos tutkimus olisi toteutettu jollekin muulle kohdejoukolle vastaukset olisivat mahdollisesti voineet olla erilaisia. Toisaalta vastaukset voisivat olla samankaltaisia, sillä vanhemmat pohtivat aihetta yleisesti vanhemman näkökulmasta mutta myös omasta henkilökohtaisesta näkökulmasta. Vanhemmat kertoivat käsityksiään siitä, mitä he pitävät tärkeänä ja miten haluaisivat toimia vanhempana, mutta toivat esiin myös sen, miten kaikki tilanteet eivät aina toteudu juuri niin kuin he olisivat toivoneet.

Vaikka oma käsityksemme tutkimuksen alussa oli, että nykypäivän kiireisessä yhteiskunnassa läsnäolon merkitys saatetaan usein unohtaa, yllätyimme positiivisesti siitä, miten haastateltavat vanhemmat pitivät läsnäolon merkitystä erittäin tärkeänä. Vanhemmat ajattelivat ja pitivät läsnäolon merkitystä tärkeänä, mutta tutkimuksen

perusteella voisi sanoa, että sen toteutuminen ei aina ole mahdollista arjen ja elämän velvollisuuksista sekä kiireistä johtuen.

Aihetta oli hyvin mielenkiintoista tutkia ja olimme tyytyväisiä, että päädyimme aineistonkeruumenetelmässä lomakkeiden lähettämisen sijasta haastatteluun. Haastatteluissa saimme kohdata vanhemmat kasvotusten ja keskustella tutkimuksen aiheesta syvällisemmin. Haastatteluiden avulla saimme keskustella vanhempien kanssa henkilökohtaisista ja aroistakin asioista. Kyselylomakkeiden avulla olisimme voineet saada laajemman otannan, mutta haastattelujen kautta huomasimme, että useat haastateltavat todella pohtivat haastattelukysymyksiä syvällisesti ja halusivat vastata kysymyksiin mahdollisimman avoimesti ja kattavasti. Haastattelukysymykset herättivät ajatuksia siitä, millaiseksi vanhemmat kokivat oman roolinsa vanhempana ja sitä, mitä merkitystä omien vanhempien kasvatuksella oli ollut oman vanhemmuuden rakentumisessa. Syvällisiä keskusteluja heräsi vanhempien omista lapsuuden kokemuksista ja niiden näkymisestä omien lasten kasvatuksessa.

Tutkimuksen tekeminen oli antoisa ja silmiä avaava prosessi, joka valmisti meitä ammatillisesti, tulevana kasvatusalan ammattilaisina. Uskomme, että vanhempien haastatteleminen on ollut meille molemmille opettavainen kokemus, jonka kautta olemme saaneet työkaluja myös varhaiskasvatuksen kentälle, jossa yhteistyö vanhempien kanssa on todella tärkeää. Tutkimus herätti meissä uusia ajatuksia läsnäolon merkityksestä ja siitä, miten sitä voisi paremmin toteuttaa pienten lasten kanssa nykypäivän kiireisessä yhteiskunnassa.

Tutkimusta tehdessä heräsi monia erilaisia jatkotutkimusideoita. Kiintymyssuhteeseen liittyen, aiheen tutkimista olisi mielenkiintoista jatkaa tutkimalla syvemmin turvattoman kiintymyssuhteen vaikutuksia lapseen. Tutkimuksen kohdejoukoksi voisi valita eri ikäisiä ihmisiä, tai keskittymällä vaikka nuorisokotiin. Aihetta voisi tutkia nuorten käyttäytymis- ja mielenterveysongelmien näkökulmasta ja sitä kautta voitaisiin mahdollisesti vahvistaa näkemystä kiintymyssuhteen luomisen tärkeydestä, sekä äidin ja isän merkityksestä lapsen elämään.

Aiheesta voisi tutkia sitä, kuinka tärkeää olisi tukea nimenomaan pienten lasten vanhempia ja perheitä. Kotihoidolla lapsen ollessa pieni voi olla suuri merkitys äidin ja vauvan välisen kiintymyssuhteen muodostumiseen. Yhtenä jatkotutkimusideana nousi vanhempien voimavarojen tärkeys, jotta he pystyisivät olemaan vanhempana lapselle. Aiheesta voisi tutkia esimerkiksi sitä, miten vanhemmat pitävät huolta omasta jaksamisestaan ja mitä voitaisiin tehdä, että vanhemmat saisivat enemmän tukea lasten kasvatuksessa.

LÄHTEET

- Bowlby, J. 2010. En trygg bas. Kliniska tillämpningar av anknytningsteorin. Stockholm. Natur & Kultur.
- Hakala, J. T. 2011. Onnellinen lapsi. Vanhempien kasvatusoppi. Juva. Gummerus.
- Hellsten, T. 2001. Vanhemmuus. Vastuullista vallankäyttöä. 3. painos. Helsinki. Kirjapaja.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Helsinki. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Otavan Kirjapaino.
- Hughes, D. A. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere. PT-Kustannus.
- Ijäs, K. 2009. Arvot asuvat kotona: Ajatuksia perhearvoista. Hämeenlinna Gummerus.
- Kabat-Zinn J. & M. 2011. Jokapäiväiset ilon aiheet. Vanhemmuus ja tietoinen läsnäolo. Helsinki. Basam Books.
- Kalland, M. 2011. Tuula Tamminen: Lapsen ja lapsuuden puolestapuhuja. Teoksessa Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen, 287-289. Toim. Sinkkonen, J. & Kalland, M. 1. painos. Helsinki. WSOY.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva. PS-kustannus.
- Keltikangas- Järvinen, L. 2010. Hyvä itsetunto. 20. painos. Juva. WSOY.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Jyväskylä. Gummerus.
- Kivijärvi, M. 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus, 252-258. Toim. Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. Juva. WSOY.
- Koivisto, P. 2007. Aikuisen aito läsnäolo vahvistaa lapsen itsetuntoa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 3.10.2017. <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2007/08/tiedote-2009-10-01-19-42-19-937466>
- Kyrönlampi- Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki. Kirjapaja.
- L13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mäntymaa, M. & Puura, K. 2011. Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys. Teoksessa Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen, 17-27. Toim. Sinkkonen, J. & Kalland, M. 1. painos. Helsinki. WSOY.

Ojanen, E. 2010. Arvot, tosiasiat ja sivistys. Teoksessa Arvot kasvatuksessa, 7-16. Toim. Jantunen, T. & Ojanen, E. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Paavola, L. 2006. Maternal Sensitive Responsiveness, Characteristics and Relations to Child Early Communicative and Linguistic Development. Pro gradu -tutkielma. Oulu. Oulu University Press.

Rautiainen M. 2001. Vanhemmuuden roolit ja leikki-ikä (2-6 vuotta). Teoksessa Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela, 24-31. 1. painos. Helsinki. Hakapaino.

Rautiainen M. 2001. Vanhemmuuden roolit ja varhainen vuorovaikutus (0-2 vuotta). Teoksessa Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela, 17-23. 1. painos. Helsinki. Hakapaino.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo. Oy Finn Lectura.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Viitattu 7.8.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Viitattu 23.10.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 c. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Viitattu 23.10.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_3.html

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus, 16-43. Toim. Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. Juva. WSOY.

Silven, M. & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa Varhaiset ihmissuhteet, 65-86. Toim. Silven, M. Saarjärvi. Minerva.

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria- tutkimuslöydöksistä käytännön sovelukseen. Viitattu 1.9.2017. <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo94437.pdf>

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva. WSOY.

Sinkkonen, J. 2017 a. Jari Sinkkonen: "Lapsi tarvitsee itseään vahvemmat vanhemmat" – kolme arkista neuvoa. Kodinkuvalehti. Artikkel. Voi hyvin. Psykologia. Viitattu 26.10.2017. <https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/voi-hyvin/psykologia/jari-sinkkonen-lapsi-tarvitsee-itseaan-vahvemmat-vanhemmat-kolme>

Sinkkonen, J. 2017 b. Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen: On yksi ainoa oikea tapa kiittää lasta. Viitattu 26.10.2017. <https://www.aamulehti.fi/hyvaelama/lastenpsykiatri-jari-sinkkonen-on-yksi-ainoa-oikea-tapa-kiittaa-last-200415837/>

Sinkkonen, J. 2017 c. Jari Sinkkonen: Vanhempien parisuhde on perheessä ensisijainen – "Lapset tulevat siipeilemään". Viitattu 26.10.2017. <http://www.lansivayla.fi/artikkeli/555107-jari-sinkkonen-vanhempien-parisuhde-on-perheessa-ensisijainen-lapset-tulevat>

Solasaari, U. 2003. Rakkaus ja arvot kasvattavat persoonan - Max Schelerin kasvatustilfilosofiaa. Väitöskirja. Kasvatustieteen laitos. Helsingin yliopisto.

Solasaari, U. 2010. Arvot, rakkaus ja rajat. Teoksessa Arvot kasvatuksessa, 30-41. Toim. Jantunen, T. & Ojanen, E. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 22.8.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

THL 2017. Vanhemmuuden roolikartta. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 28.8.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/vanhemmuuden-roolikartta>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa. Tammi.

Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 28.8.2017. <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>

Väestöliitto 2017. Vuorovaikutus. Viitattu 25.10.2017. <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>

LIITE 1

KYSELYLOMAKE

Hyvät vanhemmat!

Olemme Saria Pettersson ja Mirella Välimaa, sosionomiopiskelijoita Vaasan ammattikorkeakoulusta.

Työstämme opinnäytetyötämme, jonka aiheena on tutkia vanhempien käsityksiä vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta ja sen merkityksestä lapsen elämään.

Tutkimusta varten haastattelemme alle 6-vuotiaiden lasten vanhempia. Haastateltavat haastatellaan yksitellen. Olisimme erittäin kiitollisia, jos teiltä liikenisi aikaa ja kiinnostusta osallistua haastatteluun.

Jos olette kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, voitte palauttaa tämän lomakkeen alaosan päiväkodin henkilökunnalle 22.5. mennessä.

Täytättehän lomakkeen alaosaan nimenne ja yhteystietonne, jotta voimme olla teihin yhteydessä ja sopia haastattelun ajankohdasta ja paikasta.

Haastateltavien nimiä ei julkaista opinnäytetyössä eikä niitä luovuteta ulkopuolisille. Haastattelut käsitellään opinnäytetyössä anonymieinä.

Ystävällisin terveisin,

_____

Saria Pettersson

ja

_____

Mirella Välimaa

Palautatthän tämän osan päiväkodin henkilökunnalle 22.5. mennessä.

Haastateltavan nimi: _____

Puhelin ja/tai sähköposti: _____

LIITE 2

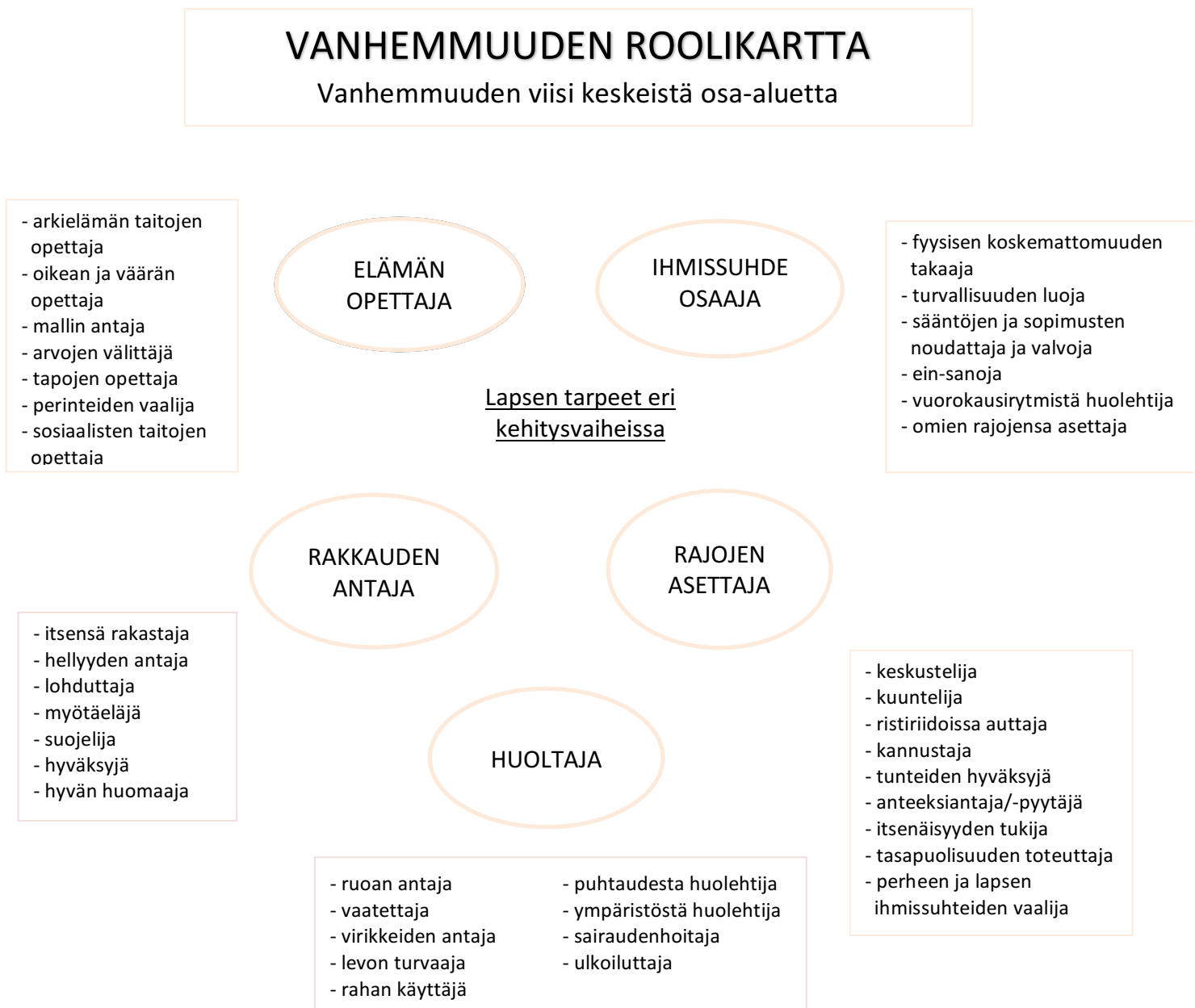

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Mies/ Nainen
2. Ikä
3. Lasten lukumäärä? Lasten iät?
4. a. Miten kuvailisitte vanhemman roolia?
b. Mikä teille on tärkeää vanhempana olemisessa?
5. a. Millainen käsitys teillä on vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta?
b. Millainen käsitys teillä on siitä, mitä se merkitsee lapselle?
6. a. Millaiseksi koette oman vanhempi-lapsi suhteen tällä hetkellä?
b. Kuvaile omaa vanhempi-lapsi suhdetta.
7. Mitkä asiat tukevat vanhemman ja lapsen suhdetta, jotta lapsi voi turvata vanhempaan?
8. Mitkä asiat haittaavat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta, sekä estävät lasta turvautumasta vanhempaan?
9. Mitä merkitystä vuorovaikutuksella ja läsnäololla on vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa? Miksi?
10. Mikä käsitys teillä vanhempana on siitä, mitä merkitystä vanhemman ja lapsen välisellä suhteella on lapsen myöhäisempään elämään?
11. a. Mitä arvoja omat vanhempanne ovat pitäneet tärkeinä kasvatuksessa?
b. Koetteko että omien vanhempien kasvatuksessa käyttämillä arvoilla on ollut vaikutusta omien lasten kasvatukseen? Mitä vaikutusta?
12. a. Mitkä ovat sellaisia arvoja, joita itse pidätte tärkeänä omien lasten kasvatuksessa?
b. Toteutuvatko nämä arvot arkipäiväisissä toiminnoissa? Miten?
13. Aiheuttaako yhteiskunta paineita vanhemmuudelle? Millaisia?

LIITE 3

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA

Lähde: Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 27.11.2017. <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>